

Dejavnosti, ki sproščajo duha

»Zveza prijateljev mladine Slovenije je že pred leti zastavila akcijo, s katero vzpodbuja in povezuje pionirje dopisnike k načrtnemu in kakovostnemu delu. Rezultat teh prizadevanj so tudi vsakoletna srečanja pionirjev dopisnikov v različnih krajih Slovenije. Zadovoljstvo je videti na desetine mladih, ki so si za svojo interesno dejavnost izbrali urejanje in dopisovanje v šolska glasila in tudi v druge časopise. Krog dopisnikov je vse širši.

Pisati pomeni ustvarjati možnosti razumevanja in sodelovanja, graditi mostove sporazumevanja in zaupanja. Pisanje pomeni, kot je v enem svojih pisem zapisal naš Nobelov nagrajenec Ivo Andrić, graditi mostove med razumom in srcem.

V samoupravni družbi, v kateri živimo in želimo, da bi vsi delovni ljudje sodelovali pri upravljanju družbenih zadev, je še zlasti pomembno izražanje misli s pisano in govorjeno besedo. Tu smo v zadnjih nekaj letih storili precejšen korak naprej, tudi z akcijo SZDL o slovenščini v javni rabi. Ne gre le za to, da vi, ki ste danes tu, postanete še boljši in najboljši, temveč tudi za to, da si skupaj z vašimi mentorji in vzgojitelji prizadevamo, da bomo vsi mi gojili lepo slovensko besedo,« je v svojem govoru pionirjem dopisnikom Slovenije dejal član predsedstva RK SZDL in sekretar društva DNS Ivo Zorčič. »Pomembno je, da nam je pisanje potreba, da nam nudi notranje zadovoljstvo in da se tudi s pomočjo pisane besede bojujemo za lepši in boljši današnji in jutrišnji svet. Resnica je najmočnejše orožje novinarja. Včasih je prijetna, včasih grenka. Toda spoznati jo moramo. Bolj ko nam bo resnica blizu, laže in hitreje bomo premagovali težave, ki nam jih postavlja življenje. Zlasti mladi bi morali biti med prvimi borci za mir v svetu. Novinarji se morajo bojevati za boljše razumevanje med narodi... bojevati se morajo za enakopravne gospodarske odnose... bojevati, da otroci v nerazvitem svetu ne bodo umirali zaradi bolezni in lakote, da bodo utihnili topovi...

Pisanje in novinarstvo – še zlasti, če se ga oprimejo mladi – pomeni tudi prešernost, zvedavost, iskrenost in željo, da bi odkrivali življenje, njegova pota in skrivnosti, željo, da bi ga bolje poznali in da ne bi postavljali le vprašanj, ampak iskali in dajali tudi odgovore. Najboljši pa so tisti odgovori, ki si jih v spletu resničnih okoliščin, znanja ter poštenosti do sebe in do drugih poišče vsak sam,« je še posebej poudaril slavnostni govornik na 12. srečanju pionirjev dopisnikov Slovenije v Trbovljah Ivo Zorčič.

Pirniče pri Ljubljani. Pred rojstno hišo komandanta NOV in POS Franca Rozmana Staneta se je v nedeljo zbrala množica krajanov Spodnjih Pirnič, ter predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in ZZB NOV šišenske občine, predstavnikov 2. grupe odredov in organizacij ZZB NOV Črnomelj ob slavnostnem odkritju doprsnega kipa komandantu Rozmanu Stanetu. Slovesnosti so se udeležili številni gostje, med njimi tudi predsednik predsedstva SR Slovenije Viktor Avbelj, Franc Leskošek-Luka pa je odkril doprsni kip. Po slavnostnem nagovoru Franke Komelja in polaganju venca delegacije ZB Pirniče je sledil kulturni program.

Jože Čurin

Trbovlje, 7., 8. in 9. novembra. V središče rdečih revirjev so se te dni zile skupine pionirjev dopisnikov iz Slovenije. Prišli so starejši pionirji, ki spretnosti pisanja že dobro obvladajo, pa tisti najmlajši, ki so s peresnikom komaj zaorali prvo brazdo po papirju. Sto štirideset jih je prišlo iz 40 slovenskih občin in štirideset njihovih mentorjev je z vso predanostjo njim in njihovem pisanju stalo za njimi. Letos so se pionirji dopisniki srečali dvanaajstič. In kje bo srečanje prihodnje leto? V Žalcu.

Več o našem pogovoru z mladimi dopisniki TV-15 in njihovimi mentorji preberite na strani 14 in 15.

Ž. D.
foto: Mare Rudolf

Ne bi smeli
pozabiti...

Zgodovina ni mrtev kos preteklosti, pač pa dejaven del sedanjosti, ko se človek globoko v svojih občutkih zave povezanosti časa. Naša revolucija je mozaik takih dogodkov, ki jih občuti človek s ponosom. Trenutki, ko človek stoji na zemlji, kjer je pred tremi desetletji tekla kri, te napolnijo s spoštovanjem do življenja.

Kragujevac je jeseni grozljivo veličasten v svojih spominih. Enaindvajsetega oktobra 1941 sta dva bataljona nemških vojakov v masčevanju za IO padlih in 26 ranjenih nemških vojakov postrelila približno 7000 rodoljubov. Ta podatek je v ostrem kontrastu z mehko šumadijsko pokrajino. Neskončna ravnina, kot je bilo neustavljivo nasilje okupatorja tistega dne. Človek stopa po stezi, ki vodi čez ravnino; povsod trava, ponekod prekinjena z nasadi rdečih nageljnov. Ta mesta označujejo morišča, na katerih je skupinsko umrlo toliko ljudi, med njimi tudi dijaki četrtega in osmega razreda gimnazije, skupaj s profesorji in ravnateljem. Korak zastane ob pogledu na kemijsko formulo in matematične enačbe, izpisane na skali. Občutiš, da so bili to ljudje kot mi vsi, ki niso želeli umreti, ki so ljubili svobodo, življenje. Živel so s svojimi hotenji in napakami kot vsi ljudje, v razcvetu svojih mladostnih sanj, ki jih je prekinila vojna. Vsaka smrt je težka, vsaka boli, toda nekateri so še v smrti veličastni. Vsak nagelj pomeni usodo, ki se je povezala z drugimi v mogočno in usodno celoto. Kadar človek stoji na takem mestu, ne potrebuje zvenetih govorov. Dovolj je trenutek, ki ga nameniš ljudem, ki jih ni več, da bi spoznal, kako lepo je življenje in kakšno vrednost ima svoboda. V boju zanjo je vsak junak. Dovolj je, da človek skuša ostati to, kar je. Mogoče so tudi ti ljudje čez puškine cevi ogledovali ista drevesa, s katerih veter danes odnaša jesensko listje. Narava ne more pričati, ljudje pa nikoli ne pozabimo. Ne bi smeli!

Današnji svet je poln obrabljenih fraz, s katerimi opravičuje človeštvo svoje vojne. Toliko sovraštva in nasilja nas obkroža. Pogosto se niti ne zavedamo vsega tega. Naša vsakdanjost je polna paradoksov; na eni strani prizadevanja za mir, ki se razvodenijo ob regljanju orožja, na drugi strani pa prisega, da smo humana, civilizirana družba. Naša humanost je le farsa, saj svet izda za oborožitev letno približno 450 milijard dolarjev. Na tem istem svetu stalno strda 800 milijonov ljudi.

Nobene žrtve pa niso zaman, kakor ne tiste iz Kragujevca, ki so skupaj z drugimi skovale trdno celoto, ki se ji reče: svoboda.

MILENA FORNAZARIČ
Tržič, Bistrica 72

Obisk
pokopališča
internirancev v
Šarvaru na
Madžarskem

Kot bivši zaporniki in svoji umrlih v tem taborišču smo obiskali teden dni pred dnevom mrtvih ta žalostni kraj. V tem taborišču smo bili zaprti več let Vojvodinci iz Bačke in primorski naseljenci iz Prekmurja.

Pogled na pokopališče je bil zelo žalosten. Znamenja z imeni so lesena ali iz betona, le redka imena je mogoče prebrati na njih. Večina znamenj je polomljenih saj jih je zob časa temeljito načel. Ostala so še ista, ki so jih svoji postavili med internacijo ali preden so zapuščali taborišče po osvoboditvi. Le redki svoji so pozneje obnovili ta znamenja. Do tega odmaknjene koticke na mestnem pokopališču ni speljana niti steza. Spomenik, ki ga je pred leti postavilo mesto Šarvar – mati, ki skriva dete pod plaščem – je videti res žalosten ob tako razpadlem pokopališču. Zraven spomenika je kot v posmeh tabla z napisom v treh jezikih, da je mesto Šarvar postavilo ta spomenik ljudem, ki so umrli na

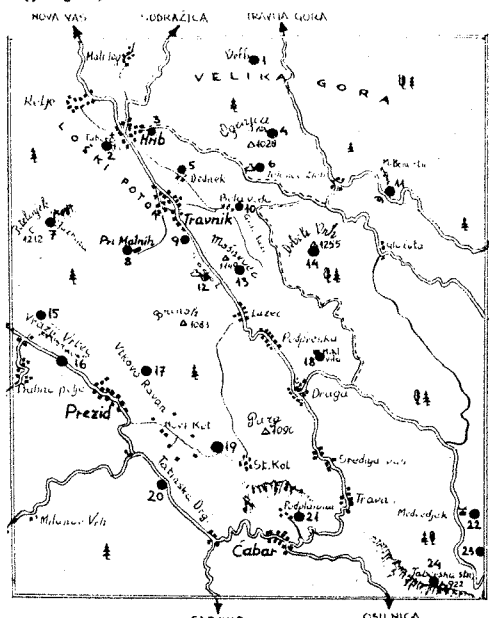
tej zemlji. Nič ni omenjeno, da so umrli ti ljudje v taborišču, ki je bilo med vojno v tem mestu. Taborišče je le sto metrov oddaljeno od pokopališča. Sedaj je skrbno predelano v kokošjo klavnico. Nima nobenega obeležja (vsaj pri vходу, ki je na istem mestu), ki bi povedalo, da je bilo med vojno tu taborišče. Tako priča le plošča ob spomeniku: »Ljudem, ki so umrli na tej zemlji«. Ni pojasnjeno, zakaj.

Tiho smo hodili med vrstami polomljenih kamnov in lesa, tu in tam prebrali imena tistih, ki smo jih poznali. Spomini se vrnejo v tiste čase, ko smo skupaj prebili tri leta. Obstali smo ob vsakem obeležju, saj smo se spoznali vsi čeprav ne po imenih. Bili smo si bratje in sestre v mrazu, lakoti, boleznih in v vsem, imeli smo veliko skupnega – domovino. Premnogi so ostali tukaj za vedno, največ otrok in mladine ter starcev. Ni se jim uresničila edina želja za vrnitev domov. Ob teh spominih prisegaš sebi in umrlim, da se taki časi ne smejo več ponoviti.

J. TRTNIK

Nekaj
napak

Odmev na izlet v partizansko bolnišnico
Ogenjca, 44. številka TV-15

V TV-15 z dne 6. novembra 1980 Jože Komat lepo opisuje del organizacije ZZB, VVI Dobrova pri Ljubljani. Ta organizacija resno seznanja svoje člane o dogodkih NOB. V navedenem sestavku sem opazila napake v opisu kraja in dostopa do bolnišnice Ogenjca. Ta je na Dolenjskem in le uro hoda od Loškega potoka, ki spada v občino Ribnica. Pri Mrta-lozu so junija 1942 ustrelili Italijani štiri učitelje, ki so učili na osnovni šoli Loški potok. Brunarico, v kateri je muzej in nosi ime po zdravniku dr. Aleksandru Gali-Petru, so postavili potoški aktivisti in borci v letu 1980.

Veseli smo, da ste bolnišnico obiskali in upamo, da jo bodo še mnogi. Da bo vse teklo prav, prilagamo skico tega območja, ki jo je izdelal domačin Alojzij Bartol, upokojeni oficir JLA.

C.B.

Odgovornost na
vseh ravneh

Odmev na članke v Dražgoški bitki v TV-15

Članki v TV-15 o Dražgoški bitki me dokaj razburjajo, zlasti pod naslovom »Nesojeni statist«, kjer med drugim piše: »Že dalj časa berem po časopisih, da so nekateri samo grabili denar in porabili več, kot bi smeli«. Sicer Andrej Andrejevič iz Lesc ni edini avtor, ki tako misli. Še jih je in nas je. Pa ni tako samo pri snemanju tega filma, pa povsod, kjer se razmetava z družbenimi sredstvi in družbeno imovino. Žal imamo pri nas še parazite, ki uničujejo »drevo življenja«, našo skupnost.

Zaman je ponavljati Titove besede z 11. kongresa ZKJ: »Ne smemo dovoliti, da bi se nam podiralo to, kar smo s krvjo pridobili med vojno«. Ne smemo pozabiti tudi njegovih besed: »Odgovornost moramo zaostri na vseh ravneh in zvezi z vsemi vprašanji. Pri tem mislim na odgovornost ljudi na vodilnih položajih in odgovornih mestih v organizacijah združenega dela, družbenopolitičnih skupnostih, v socialistični zvezi in drugih družbenopolitičnih organizacijah«.

Mi smo te besede zapisali v naše dokumente za našo prihodnost. Kaj mislimo z njimi? Mar bomo kar naprej samo ponavljali?

Nujno se je treba vprašati o odgovornosti za tako razmetavanje, in ne samo pri Viba filmu, pač povsod, kjer se to dogaja. Predvsem komunisti, ki so na nekih odgovornih in vodilnih delovnih mestih, v družbenopolitičnih organizacijah in organizacijah združenega dela bi morali postati pozorni.

Nedvomno zanima vse udeležence NOV, Kaj vse je bilo v tej »bitki«. Zlasti odgovorni pri Viba filmu so dolžni objasniti javnosti »bitko« zakulisnega dela.

Nihče ne nasprotuje filmu, toda ta film mora biti podoben resnični dražgoški bitki, Bičkovski skali itd., ne pa nečemu, ki bi prenašalo naše revolucionarne tradicije v popačeni luči našim mlajšim generacijam.

Razmišljanja je vreden članek v TV-15, ki ga je napisala Ema Bizjak iz Črnuč; toda ne toliko za tiste, ki so prišli leta 1945 v stanovanja in so v njih še danes, pač za tiste, ki imajo svoje vile, vikende na morju in v hribih, pa še danes govorijo, da so bili tovariši le v narodnoosvobodilni vojni. Nikdar in nikoli ni bil tak človek tovariš, pač pa le stremuh in oportunist, ki je videl le samega sebe. Če hočemo biti tovariši, moramo delati, živeti in se obnašati, kot se tovarišem spodobi, brez kakršnegakoli farizejskega fraziranja. Le tako bomo opravičili uvodne in sklepne besede tovariša TITA na enajstem kongresu Zveze komunistov Jugoslavije.

IVAN MEZGEC
Postojna

Kazen za kos
kruha

Odmev na Na rob snemanj Dražgoške bitke,
41. številka TV-15

Šestnajstega oktobra je v našem TV-15 dopisnik Franjo Hovnik pregledno opisal, koliko denarja so zapravili pri Viba filmu ob snemanju Dražgoške bitke, posenili pa le trideset odstotkov nameravanega.

Človek se sprašuje, kakšni ljudje so zaposleni pri Vibi? Kakšne so njihove moralne kvalitete? Borce nas zanima, kako bodo krivci odgovarjali za denar, ki je dejansko ukraden iz blagajne, namenjene za kulturo. Odgovarjati pa bi morali tudi tisti, ki so ta denar v imenu občanov dali, povsem nepremišljeno. Vsi, ki plačujemo prispevek za kulturo, imamo pravico to izvedeti.

Resnično se lahko vprašamo, kam smo prišli. Med narodnoosvobodilnim bojem je bil marsikateri partizan ustreljen, če je vzel, čeprav na smrt sestradan, kos kruha samovoljno. Sedaj, ko gre za težke milijarde, pa ni in ni mogoče končno ugotoviti krivca. Iz seznama, ki je bil pred nedavnim v časopisju, je vsaj za nekaj igralcev in tudi za režiserja jasno, koliko denarja so dobili za svoje vloge; toliko, kolikor rudar, livar in drugi delavci pri najtežjem delu ne zaslužijo v vsem svojem življenju. Je to socialistično?

Najbolj pa je nesramno, da se okoriščajo z denarjem ravno pri takem filmu, ki prikazuje našo težko »borbo« s fašističnim okupatorjem. Mar ne gre tu spet za sovražnike socializma?

VANDA KRAMARŠEK
Slovenj Gradec

Še nekaj o
snemanju
Dražgoške bitke

Čudne stvari se slišijo in berejo v časopisih, v TV-15, Dnevniku, Nedeljskemu dnevniku, v reviji Stop itd. o Dražgoški bitki. Kot udeleženec NOB sem presenečen nad izmaljenim snemanjem, ki je že prešlo v škandal.

V intervjuju tovariša Jana, starega borca in pisatelja, z novinarjem Stopa, kar vidim, kako drgeta od gneva, saj so neodgovorni gospodje današnjega časa tako grdo zlorabili njegov dvajsetletni trud, da ohrani mlademu rodu to, kar se je januarja 1942 dogajalo v Dražgošah.

Živim kot na trnju. Neprestano me zbadajo taki ljudje, ki ne vedo resnice in nam, dražgoškim borcem, privoščijo, češ, zato ste se bojevali, da vam sedaj druga generacija odnaša težko zaslužene milijarde. Zaslužil jih je delavni rod in sedaj ta rod želi resnico.

Kaj pa udeleženci dražgoške bitke? Kje so? Kje si, Rajko Pipinič iz Slovenskih Konjic, ki

si skupaj z menoj prezebal zadnjega dne, ko sva po nalogu komandanta Gregorčiča blizu Bičkovske skale čuvala prehod na Jelovico? Kje so bratje Kavčiči, pa Fedja-Vraničar? Kje so Tine Hren iz Poljan, umetnik Ive Šubic, ki je tako lepo zložil mozaik na spomeniku in Franc Biček-Bruno, junak Bičkovske skale, ki je po napadu Nemcev iz obkoljene kočice na Mošenjski planini po večurnem boju odločno rešil svoje tovariše in jih po globokem snegu vodil mimo nemških straž do Kališa nad Dražgošami, kjer smo že čakali ostali? Kje pa je Franc Iglič iz Kremenka nad Poljanami? Ostal je nezavesten in ranjen v koči. Sele, ko se je prebudil, je videl, da je sam. Ostali so mislili, da je mrtev. On pa je navezal na roke in ranjene noge suhe krpe in se začel po globokem snegu plaziti. Celih dvanajst ur je porabil, da je na smrt izmučen pripeljal do neke gozdne kočice. Osem dni je ležal tam, dokler ga ni našel nek logar.

In še je nekaj borcev, ki niso imenovani, toda malo je še živih.

Vse dražgoške borce pozivam, naj z mano vred zahtevajo, da vsi ti kompromitirani gospodje (današnjega časa) odgovarjajo na javnem odru pred televizijo in rekonstruirajo nadaljevanje. To bi pomenilo vsem borcem in ostalim državljanom natočiti čistega vina. Če so le klevete, naj se ukinejo, če je resnica, naj javno priznajo. Kjer je dim, je tudi ogenj. Zakaj je zapravljenih toliko milijard? Če človek to preiščuje, ni čudno, da ga razjeda gnev. Dnevno časopisje že več kot dvajset le piše o goljufijah, poneverbah in vmes so bili že tudi primeri direktorjev, ki so skoraj uničili podjetja. Nazadnje sem bral o goljufiji z mnogo stotinami milijonov. Vsak naj pomisli, kako mora biti besen narod, ker takih krivcev nikoli ne kličejo na odgovornost. Na primer rudar v savskih revirjih, gara cel mesec, na koncu pa bolj žalosten kot vesel odnese domov skromno kuverto. Prav tako je z malimi pokojninami. Vzeti je treba, kar ti pošljejo. In za invalide ni sredstev, za ortopedsko sredstva. Pri snemanju Dražgoške bitke pa je videti, da je vsak sam določil, koliko mu pripada za njegovo umetnost. To je proti vsem normam!

JANKO BERNIK
Klobovsova 4
Škofja Loka

Kje so borci
Kamniško-
zasavsko-
savinjskega
vojnega
območja?

Ko prebiram v TV-15 o zboru in domicilnih listinah za Gorenjsko vojno območje, Goriško vojno območje in o drugih, pogrešam dejavnost Kamniško-zasavsko-savinjskega vojnega območja, ki je spadalo pod 4. operativno cono, imelo pa je komando mest Kamnik, Motnik, Moravče in komando mesta Gornji grad. Delovalo je v drugi polovici leta 1944 do pomladi 1945, vendar od usodnega dogodka 25. januarja po napaki takratnega komandanta Modrasa in komande Kamniškega odreda, ko je na Ravnah nad Izlakami bilo ujetih in ubitih približno 20 borcev tega območja, za delo ni bilo sposobno. Kot dejstvo so bili mebeženci v Frankolovem. Šlednji ni sem mislil, da je kljub rečeni zasedi odreda nad vasjo potrebno postaviti straže in zgodilo se je, da so le-ti rešili območje še večje katastrofe.

Omeniti še moram, da je bilo Kamniško-zasavsko-savinjsko bomočje povezano s telefoni z vsemi komandami mest in z Dolenjsko od konca oktobra do sredice decembra, ko se je razplamtela nemška ofenziva. Material je bil različen, od poštnih, vojaških jamskih telefonov, do razpletenega kabla, ki ga je bilo ob glavni cesti Celje-Ljubljana dovolj. Naši vezisti so pobrali kilometre kabla, ga razvili in dali v kolobarje, saj so bili nastajeni na Trojanah celih štirinajst dni.

Ob tej priložnosti pozivam vse veziste, da se prijavijo odboru vezistov in kurirjev NOV in POS Ljubljana, Cigaletova 15. Vse borce Kamniško-zasavsko-savinjskega območja pa, ki bi želeli, da se tradicija NOV nadaljuje, in ki bi želeli postati člani odbora, naj javijo svoje naslove.

SREČKO GRAŠIČ
Radeče

Aktivna zunanja politika

Če količkaj pozorneje spremljamo dejavnost Jugoslavije na mednarodnem prizorišču, potem nam ne bo težko ugotoviti važnega dejstva, da je namreč zaznavna ena izmed bistvenih značilnosti Titovih pogledov na vlogo Jugoslavije v svetu – njena nenehna aktivnost, njena neprestana navzočnost na mednarodnem prizorišču in njena zavzeta prizadevnost sodelovati pri reševanju vseh mnogokaterih zlasti osrednjih mednarodnih vprašanj. Taka aktivna naravnost k mednarodnim problemom ni samo v korist našim stalnim prizadevanjem, ki teže k utrjevanju naše neodvisnosti, pač pa se v tem kaže tudi spoznanje, ki ga je Tito tolikokrat poudarjal, da morajo namreč vse male države sebi zagotoviti kar se da enakopravno mesto v svetu in pravico do soodločanja o vsem dogajanju v svetu, še posebej pa o tistih stvareh, ki zadevajo ohranitev svetovnega miru.

Če bi iskali dokaze take kontinuitete mednarodne dejavnosti Jugoslavije, potem daje prav sedanje obdobje obilo primerov. Tako kot v dosedanjem se tudi s sedanjem času izraža mednarodna aktivnost Jugoslavije v mnogoterih državniških obiskih in srečanjih bodisi na naših tleh bodisi v potovanjih naših državljanov v tujino. Ni dolgo od tega – da se zadržimo samo pri časovno najbližjih primerih – ko sta Jugoslavija in sosedna Romunija obnovili dolgotrajno in koristno prakso državniških srečanj najvišjih predstavnikov, kar je izpričal nedavni obisk

romunskega predsednika Ceausescua v Jugoslaviji. Podoben primer je bil obisk grškega predsednika Karamanlisa v Jugoslaviji. Med najbolj pomembnima zadnjima primeroma obiskov naših najvišjih predstavnikov v tujini sta bila obisk predsednika zveznega izvršnega sveta Djuranovića na Kitajskem in obisk podpredsednika predsedstva Jugoslavije Sergeja Kraigherja v nekaterih deželah Latinske Amerike, v Kolumbiji, Ekvadorju, Peruju in Nikaragui.

Pri obiskih Ceausescuja je Karmanlisa gre za obiske iz dveh sosednih držav. Že to dejstvo je samo po sebi dokaz velike pomembnosti, ki jo je Jugoslavija vedno pripisovala odnosom s sosedji. Ti odnosi, ki izhajajo iz težnje po nenehni krepitvi prijateljstva in razvoja vsestranskega sodelovanja, so toliko bolj važni, ker gre za sosedje, kajti sosedov ni moč po mili volji izbirati, ti so dani za vse večne čase. Krepiti mir in utrjevati politiko enakopravnega sodelovanja na mejah, je ena izmed stalnic v vsej zunanji politiki Jugoslavije v vsem povojnem času. Koristnost take politike je praksa že nič kolikokrat potrdila.

Neuvrščeni svet, kamor sodi Jugoslavija z vsem svojim bitjem, je drugo veliko in pomembno področje, kamor se stalno usmerja mednarodna dejavnost Jugoslavije. Mnogokateri stiki z državniiki neuvrščenega sveta v zadnjem času so jasen dokaz tudi tovrstne kontinuitete zunanje politike Jugoslavije.

Da si naša država prav s tako dejavnostjo ohranja in utrjuje ugled v neuvrščenem svetu, priča med drugim dejstvo, da je bil Beograd izbran za mesto sestanka zunanjih ministrov šestih neuvrščenih držav vojskujočima se Iraku in Iranu.

Tudi Kraigherjev obisk v deželah Latinske Amerike sodi v sklop oživiljenega sodelovanja med neuvrščenimi državami. Zaradi splošnega zaskrbljujočega stanja v mednarodnih odnosih in zapletenosti mednarodnih razmer, ki tudi pred neuvrščene države postavljajo še dosti težje naloge, je zdajšnja izmenjava stališč z deželami Latinske Amerike, ki vse sodijo k deželam v razvoju, nadvse pomembna.

Končno, obisk predsednika zveznega izvršnega sveta na Kitajskem izraža težnjo Jugoslavije, da krepí odnose in razvija sodelovanje z vsemi deželami sveta, tudi z velikimi. Kitajska je prav v sedanjem času v znamenju globokih notranjih gospodarskih in družbenih sprememb, ki označujejo novo obdobje v njenem razvoju. Hkrati pa je obisk pomenil vnovično potrditev dobrih odnosov, ki so dobili s prvim obiskom predsednika Tita v tej mnogomilijonski deželi Azije trdne temelje.

Samo ta bežen pregled mednarodne dejavnosti Jugoslavije zadnjega časa pa sam po sebi dokazuje še posebno vrsto kontinuitete jugoslovanske zunanje politike, namreč njeno trdno zasidranost v načelih neuvrščenosti, ki prevevajo celotno mednarodno dejavnost Jugoslavije.

Drago Košmrlj

Pot je prava

Prvi korak k novemu oblikovanju cen smo že naredili. Tako menijo skoraj v vseh naših republikah in pokrajinah. Nekaj več kot 30 odstotkov cen že oblikujemo glede na tržne zakonitosti, v odvisnosti od ponudbe in povpraševanja. Preostalih 70 odstotkov še ne, toda očitno tudi pri teh cenah zvezni izvršni svet z ukrepi najbrž ne bo kdo ve kako dolgo odlašal. Medtem ko odločitev o prostem oblikovanju mnogo cen gospodarstveniki in drugi na moč pozdravljajo, pa je slišati tudi bojazen. Ali ne bo to pripeljalo do novih podražitev? V devetih mesecih so maloprodajne cene poskočile v državi že za 32 odstotkov. Kakšen bo ta porast do konca leta? Ali ne bo življenjski standard, ki se je letos že zmanjšal, še bolj prizadet?

Naj poskušamo na to vprašanje vsaj delno odgovoriti. Ves čas trdega administriranja smo zatrjevali, da marsikateri težavi botruje administrativno določanje cen. V zveznem zavodu za cene so se vsak dan kopičile zahteve za podražitve. Bilo jih je tudi po deset in več tisoč. Zavod je nove višje cene le redko odobral. Zategadelj je na trgu prišlo do številnih težav. Mnogo izdelkov je kratkomalo zmanjkalo, ker se jih proizvajalcem ni splačalo več izdelovati. Zmanjkalo je celo nekaterih prepotrebni zdravil. Po drugi strani pa smo bili priča izsiljevanjem. Delovne organizacije so podpisovale tako imenovane samoupravne sporazume, katerih edini namen je bil dvigniti cene posameznemu blagu. Ta pojav je postal množičen in je resno ogrožal uresničitev začrtanih ciljev.

To pa še ni bilo vse. Proizvajalci so si v tekmi z državo izmišljali tudi druge načine za povečanje svojih cen. Prijavljali so nove in nove proizvode z vsemogočimi imeni, največkrat tujimi. In zopet je bil njihov namen en sam: dvigniti cene. Znan je primer jugoslovanskih lesarjev, ki so v letošnjih mesecih prijaviili kar 6500 novih artiklov. Ni težko

ugotoviti, da je večina teh artiklov bilo starih, le da so si naredili novo ime. In medtem ko je država bedela nad cenami in jih tiščala navzdol, so proizvajalci prek takih in drugih bolj ali manj nezakonitih poti dražili svoje izdelke. Temu je prav gotovo bilo treba narediti konec. Vprašanje je seveda samo, kako. Mnogi so rešitve videli v strožjem urejanju cenovnih razmerij, v ostrejši kaznovalni politiki, v zaostritvi odgovornosti in v podobnem.

Drugi so sodili, da je vsega krivo pretirano administriranje, ki še nikoli ni prineslo trajnih rešitev. Menili so, da prav nespoštovanje ekonomskih zakonitosti vodi gospodarstvo v vse večje zagate in da trga reprodukcijske vezi, kar je pri vsem tem še najbolj hudo. Odnosi med ponudbo in povpraševanjem so bili povsem porušeni in v takem položaju so se delavci v združenem delu znašli v brezupnem položaju, saj so bili od odločanja o cenah skoraj povsem odrinjeni.

O mnogo cenah bodo sedaj odločali delavci sami. Tu pa se postavlja vprašanje, ali ne bodo morda ponekod to priložnost izrabili in skušali vse stroške, tudi tiste, ki mogoče niso upravičeni, pokriti z višjimi cenami? V Iskri, denimo, pravijo, da ne. Sprostitev cen je zajela le manjši del njihovih izdelkov, zato pričakujejo nadaljnje »odtajanje« zmrznjenih cen. V tej veliki slovenski organizaciji so prepričani, da v prihodnje skokovitega naraščanja cen ne bo več. O tridesetih, štiridesetih odstotkih ne bo več govora, saj bodo lahko organizacije združenega dela cene sproti uravnavale. Veliko laže bo v bodoče navezovati tudi dohodkovne odnose z drugimi organizacijami.

Mimo tega je treba vedeti, da do brezobzirnega ravnanja proizvajalcev sploh ne more priti. Realni osebni dohodki so se v državi skrcili letos že za okrog osem odstotkov. Velikih podražitev kupci torej ne bi prenesli in tisti, ki bi izdelke občutneje

podražil, bi se kaj hitro znašel v stiski. Skladišča bi se napolnila in veliko vprašanje bi bilo, kako blago razprodati.

Mogoče bo ta trenutek kdo svoje blago podražil tudi več kot bi smel, toda prevladuje prepričanje, da se bo kaj hitro moral vrniti na realna tla. Mogoče se bo to zgodilo tudi proizvajalcem avtomobilov, kozmetičnih preparatov itn. V Slovenijalesu sodijo, da bodo prihodnje razlike v cenah večje, kot so bile doslej in da bo izbira neprimerno boljša. Izdelovati bodo začeli tudi tiste proizvode, ki so jih zaradi nizkih cen opustili.

O kakšnih visokih podražitvah tudi po njihovem ne more biti govora, saj bi s tem izničili vse uspehe, ki jih prav ta čas dosegamo v izvozu. Seveda pa ni dovolj sprejeti le sklep o prostem oblikovanju cen. Sočasno moramo namreč sprejeti tudi druge odločitve, s katerimi bomo preprečili monopolno ravnanje na trgu in druge škodljive pojave.

Zdi se, da je ta čas najpomembnejše, da čimprej uveljavimo nov zakon o cenah in da prosto oblikovanje cen izpeljemo do konca. Hkrati moramo poskrbeti za oblikovanje ustreznih samoupravnih in drugih mehanizmov, ki bodo skrbeli za red na tem področju. Če bomo to pravočasno postorili, se na področju cen s pretiranimi zahtevami ne bomo več srečali.

Končno je to edina pot, ki nas lahko popelje iz sedanjega administriranja in ki daje ljudem v temeljnih organizacijah združenega dela možnosti, da skupaj z drugimi organizacijami samostojno odločajo o teh, nedvomno izredno pomembnih vprašanjih. Doslednejše spoštovanje ekonomskih zakonitosti pa, to je nesporno, omogoča tudi hitrejšo urejanje cele vrste drugih problemov, s katerimi smo se doslej pogosto otepali. Zato velja zadnje ukrepe, kljub bojaznim, ki jih je tu in tam opaziti, samo pozdraviti.

Darko Marin

S seje komisije za vojaške invalide pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije

Večina nalog za to leto opravljena

Člani komisije za vojaške invalide pri predsedstvu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije so se na minuli seji z enominutnim molkom poklonili spominu nedavno umrlega Franca Kreseta-Čobana, dolgoletnega predsednika invalidske organizacije Slovenije in kasnejše predsednika komisije za vojaške invalide pri RO ZZB NOV Slovenije. Stane Repar, ki je osvetlil njegov lik, je dejal, da je tovariš Čoban stopil na čelo invalidske organizacije takoj po končani vojni, ko so bile vojne rane še sveže in delo na področju invalidske problematike izredno zahtevno. »Tovariš Čoban,« je poudaril Repar, »je bil vse do zadnjega aktiven član borčevske organizacije in komisije za vojaške invalide in ostaja svetel lik borca, ki je prispeval s svojim delom velik delež za to, da so invalidi minule vojne v naši družbi danes deležni skrbi in pozornosti, ki jim pripada.«

Člani komisije za vojaške invalide so se nato seznanili z informacijo o gradnji Zdravstveno-rekreacijskega centra vojaških invalidov v Strunjanu. Poročilo o gradbenih delih, ki gredo že proti koncu, je podal Niko Belopavlovič, predsednik gradbenega odbora tega objekta, ki je komisijo razveselil z obvestilom, da bo otvoritev dokončanega ZRC Strunjan predvidoma 28. novembra.

Člani komisije so ob informaciji v razpravi opozorili, da bo z dokončano gradnjo in celo vrsto prenov že ob-

stoječih objektov za bodoče delo tega centra treba zagotoviti solidno poslovanje, hkrati pa bodo tudi gostje morali skrbno ravnati z novimi objekti. Menili so, da gre za uspešen iztek del v Strunjanu velik delež poživale prizadevnemu in zares delovnemu gradbenemu odboru, hkrati pa so se razmišljali o konkretnih potrebnih ukrepih, ki jih mora storiti delovna skupnost, da bi še za letošnje leto (do konca decembra) poslovala uspešneje in nadoknadila zamujeno v mesecih gradnje. Odločno so se zavzeli za to, da bi se delovna skupnost oziroma uprava ZRC v Strunjanu tesneje povezovala z gosti (pacienti) in skozi neposredne stike ugotavljala morebitne pomanjkljivosti pri svojem delu ter jih tudi odpravila v

korist dobrega počutja borcev in vojaških invalidov, ki prihajajo v Strunjan po zdravlje.

Problematika oskrbe z ortopedskimi pripomočki in njeno reševanje bo še vnaprej ena od nalog komisije za vojaške invalide, so sklenili na zadnji seji, ko jim je predstavnik Zavoda za rehabilitacijo invalidov v Ljubljani nabil vrsto težav in ovir za izboljševanje stanja na tem področju dela. Bojan Zavašnik (ZRI) je člane komisije obvestil tudi o nedavnem jugoslovanskem posvetovanju proizvajalcev ortopedskih pripomočkov in protetikov, kjer naj bi se dogovarjali o samoupravnem dogovarjanju in delitvi dela med omenjenimi proizvajalci. Dogovarjanje na zvezni ravni pa je

(tako Zavašnik) še vedno le načelno in prav nič ne kaže, da bi v bližnji prihodnosti krenilo v konkretnije vode. Zato je komisija sprejela sklep, da bo s pomočjo predsedstva RO ZZB NOV Slovenije zveznemu predsedstvu posredovala zahtevo, naj vprašanje proizvodnje, delitve dela in poenotenja proizvodne nomenklature ortopedskih pripomočkov vključi v program nalog za prihodnje leto.

Seveda pa invalidi ne verjamejo, da so le objektivni vzroki krivi za stanje v proizvodnji ortopedskih pripomočkov. Menijo namreč, da je vse premalo pozornosti Zavoda za rehabilitacijo invalidov posvečenega razvoju in raziskovalnemu delu in je tako dejstvo, da na primer invalidi še dandanes, v dobi računalništva in visoko razvite tehnike, uporabljajo nožne proteze, ki so sestavljene iz dveh kosov lesa in kovinske osi, ter da ortopedski čevlji, ki stanejo - mimo grede - tja do 6000 starih dinarjev, invalidom navsezadnje niso prav!

Ob pregledu opravljenega dela v letošnjem letu so člani komisije ugotavljali, da so večino načrtovanih nalog izpolnili, nekatere, ki so vezane na izdelavo informacij, pa bodo obravnavali še v začetku prihodnjega leta. Dornili so se še, da bodo program dela za leto 1981 v prvi vrsti uskladili s programom Republiškega komiteja za borce in vojaške invalide ter s tistimi organi, s katerimi neposredno sodelujejo.

B. Ž. J.

Pod točko »razno«

Še vedno Klander

Tudi minula seja komisije za vojaške invalide ni minila brez pripomb borcev na televizijsko nadaljevanje Ščuke pa ni, ščuke pa ne. Tako je na primer prekmurski član komisije tovariš Rapel za primer opisal neveselo srečanje s »Klandrom«, ko so ga na pevskih vajah nekateri pevci (neborci) sprejeli z: »O, dober večer Klander.« Borci žali način, kako je predstavljen nekdanji borec v omenjeni televizijski nadaljevalki, saj se naravnost norčuje iz lika borca in ga smeši. Takim, ki se niso bojevali v minuli vojni in se ne morejo spominjati vseh njenih grozot pa tudi junaštev in veličine narodnoosvobodilnega boja, je morda vse skupaj le burka, borci pa tako karikiranje žali, so menili člani komisije za vojaške invalide.

B. Ž. J.

V Banjolah lahko doživite istrsko jesen, obmorsko pomlad in tudi toplo zimo

Počitnice so lahko lepe tudi, če ni poletje

O tem, kako skrbno so preurejali in urejali počitniški dom v Banjolah, kamor že vrsto let zahajajo borci iz Slovenije, smo pisali že večkrat. Toda naši pogovori, zapisi in kramljanja so se vselej omejevali na poletni čas, torej čas letnih dopustov in počitnic ob toplem morju. Vsi pa, ki so dolga leta spremljali in upravljali z domom v Banjolah, so si prizadevali, da bi ta počitniški center postal prijetno počitniško naselje, tudi v drugih letnih časih in ne le takrat, ko je naša obala že tako in tako polna turistov z vse Evrope. Spomnili so se, da je med borci cela vrsta takih, ki ne prenašajo dobro poletne vročine, ki težko prenašajo gnečo in imajo raje mirni počitke, sprehode...

Pravzaprav je praznovalo to borčevsko letovišče letos že dvajseto obletnico poslovanja. Njegov ustanovitelj je bil mestni odbor ZZB NOV Ljubljana, Počitniška skupnost Banjole, katere udeležence so borčevske organizacije enainvajsetih slovenskih občin na upravlja ta počitniški dom. Po lanskih intenzivnih obnovah ima sedaj

dom 600 ležišč, med njimi 400 ogrevanih (s centralno kurjavo v sobah) ter tudi urejene parkirne prostore. Bivanje in oskrba pa sta vsekakor bolj kakovostna zato, ker je med obnovljenimi objekti tudi kuhinja, pa seveda pokrit in ogrevan bazen z morsko vodo, kegljišče, knjižnica, športno-rekreacijski pripomočki in zdravstvena ambulanta, ki je gostom na razpolago dve uri dnevno.

Premnogim borcem bi tudi zdravniški svetovali, naj gredo na počitnice raje spomladi in jeseni, ker je zanje poletno počitnikovanje prenaporno. Najbrž bodo svojo prepričevalno in obveščevalno nalogo pri tem morali odigrati tudi občinski odbori, udeleženci oziroma člani Počitniške skupnosti Banjole ter tudi drugi odbori ZB, ki usmerjajo in omogočajo borcem letovanja, počitnice, koristne oddihe in rekreacijo.

Na sedežu upravnih služb Počitniške skupnosti Banjole v Ljubljani so nam o organizaciji te skupnosti povedali še nekatere podrobnosti: Skupščino naše počitniške skupnosti sestavlja enainvajset predstavnikov ob-

činskih organizacij ZZB NOV in tudi enainvajset predstavnikov delovnih skupnosti teh občin, kar pomeni, da v počitniški skupnosti delujejo in jo soupravljajo poleg borcev še mlajši predstavniki občinskih skupnosti. S tem pa je tudi omogočeno, da v banjolski dom prihajajo na oddih in rekreacijo delavci omenjenih občinskih skupšin. Seveda ni potrebno poudarjati, da imajo borci brezpogojno prednost, hkrati pa je s tako strukturo upravljanja zagotovljeno, da ob prostih kapacitetah pridejo na oddih v dom tudi drugi in ne le borci.

Pred kratkim je svet počitniškega doma Banjole s posebnim pismom povabil k sodelovanju in organiziranju letovanj borcev v Banjolah tudi za borce NOV iz občin, ki niso med soustanoviteljci tega doma. Tako ponudbo so pripravili za pred in posezonsko letovanje v prihodnjem letu, pri čemer pričakujejo odgovore iz občin do 25. novembra, da bi na osnovi okvirnih podatkov lahko predvideli potrebno število ležišč za prihodnje leto in tudi določili cene pen-

zionov.

Banjolski dom bo za letošnje leto zaprl počitnikarjem vrata s 15. novembrom, odprt pa bo predvidoma spet marca 1981.

Letos je dom prvič posloval tudi v posezonskem času in vse kaže, da bodo rezultati tega poslovanja uspešni še zlasti, če upoštevamo, da imajo borci letos prvič na voljo ogrevan pokrit bazen z morsko vodo. »Škoda je,« so na nam povedali na svetu tega počitniškega doma, »da so bili borci na terenu o možnostih posezonskega letovanja v Banjolah za letos pre slabob obveščeni.«

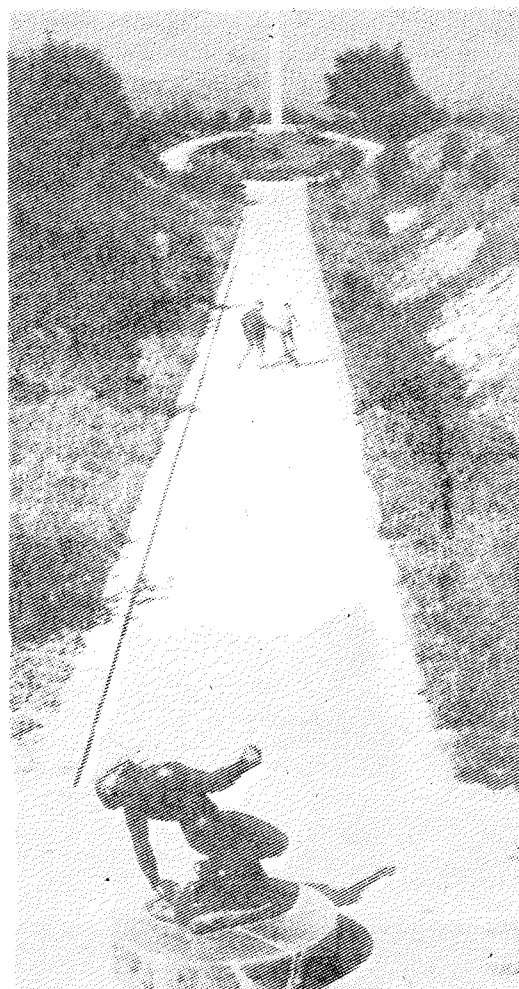
Prihodnje leto, ko bo banjolski dom odprt (tudi prvič) že sredi marca, lahko letošnje napako z informiranjem popravijo, zato tudi upravičeno pričakujejo, da se bo oddihu v pred in posezoni odzvalo večje število borcev.

Morda velja na koncu še ponoviti, da so v Banjolah borcem in tudi drugim gostom na voljo zdravniške usluge, kar je še zlasti pomembno za starejše goste in tiste s kroničnimi boleznimi.

B. Ž. Y.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Ljubljana - Bežigrad - Izdali brošuro o Gramozni jami

Občinski odbor ZZB NOV Bežigrad je izdal v 2.000 izvodih brošuro »Gramozna jama - spomenik NOB v Ljubljani«, ob prenovitvi Gramozne jame, ki je dobila podobo, kakršno je imela v letih okupacije. Napis na plošči ob vhodu v Gramozno jamo bo pojasnjeval krvave dogodke med okupacijo, ko je tam izkrmavalo 124 talcev in na smrt obsojenih. Zapis o tem, kaj se je dogajalo v Gramozni jami med okupacijo, je prispeval pokojni Miroslav Luštek, sodelavec inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, Stane Koman pa je zbral in uredil gradivo za brošuro, ki je namenjena predvsem šolski mladini.

D. R.

Kljub temu, da vsaj večina Ljubljancev pozna Gramozno jamo in njeno zgodovino, so podatki še kako dobrodošli tudi kot učni pripomoček, saj podrobnosti kaj rade izginejo v pozabo, zapisane pa se bodo ohranile poznim rodovom.

Ljubljana - Do zadnjega borca aktivni

Ko bo zadnji borec odšel iz SOZD Slovenija avto, bo prapor prevzela mladina in z njim nadaljevala tradicije NOV, nam je pisala članica aktiva borcev v ljubljanskem podjetju Slovenija avto Jana Čebuljeva, ko je opisala potek letne konference v tem aktivu, (ki je bila že v juliju), in na kateri so borci prejeli prapor delovne organizacije.

Na letni konferenci so borci tega borčevskega aktiva pretehtali svoje dosedanje delo, načrtovali delo za to leto in se opredelili za taka stališča o nadaljnjem razvoju in vprašanjih gospodarjenja v podjetju, ki naj bi omogočila delovnim ljudem te sestavljene delovne organizacije kar največje možne uspehe. Čeravno so bili nekateri tovariši sprava mnenja, da je naloga borcev le varovanje in prenašanje tradicij NOV, jim je podrobno vlogo borcev v združenem delu kot organizacija in dela skupnih socialističnih sil pojasnil občinski partijski sekretar, saj je poudaril, da bodo tudi vnaprej lahko dosegali načrtovano in dogovorjeno z zavzetostjo in aktivnostjo vseh družbenopolitičnih dejavnikov.

Izvršni odbor aktiva borcev Slovenija avto je imel v lanskem letu sedem sej, kjer so obravnavali številne teme, med njimi tudi SLO in družbeno samozaščito. Borci so v prid boljšim rezultatom skupnega dela v tej delovni organizaciji predlagali pregled delovanja delegatskega sistema, prizadevanja za izboljšanje kadrovske strukture, stopnjevanja kakovosti samoupravnega odločanja ter nenazadnje spoštovanje samoupravnih sporazumov in stabilizacijsko obnašanje. Kar pa zadeva ožje borčevske probleme, so borci na svoji letni konferenci ugotavljali, da bi morali nekatera vprašanja in probleme borcev v delovni organizaciji reševati hitreje in bolj s poslušom.

J. Č.

IZ ORGANIZACIJ ZVEZE REZERVNIH

LJUBLJANA – Obveščanje članov ZRVS je pomemben pogoj za razvijanje dobrih samoupravnih odnosov v osnovnih in v krajevni organizaciji. Tudi dosedaj so bili člani združenja dokaj redno obveščeni o vseh pomembnih vprašanjih, kot so predavanja o zunanjepolitičnih, notranjepolitičnih, gospodarskih in varnostnih razmerah v občini in širših družbenih merilih, o delu osnovnih organizacij in krajevnih organizacij. Da bi bili RVS še bolj obveščeni, predvsem o programu dela krajevnih konference in osnovnih organizacij in da bi še druge dejavnike seznanili s svojo aktivnostjo, uspehi in pomanjkljivostim, je KK ZRVS Urške Zatler v aprilu izdala prvo številko svojega Biltena. Po razdelitvi krajevnih organizacij junija 1980 v dve, KK ZRVS Urške Zatler in KK ZRVS 7 septembra, je sklenjeno, da bodo naslednje številke obravnavale skupno dejavnost. Druga številka biltena bo izšla 19. decembra, ko bo razvite prapora KK ZRVS in krajevnih organizacij ZB NOV 7. september v osnovni šoli Danile Kumar. D. R. Bor

LJUBLJANA – Na oktobrski seji predsedstva MK ZRVS Ljubljane je Janez Učakar, vodja 30-članske mestne delegacije ZRVS, ki je bivala v Kruševcu od 2. do 4. julija v okviru 10. jubilejnega srečanja rezervnih vojaških starešin Jugoslavije, podal izčrpano informacijo. Ob tej priložnosti je bila izražena obojestranska želja, da bi nadaljevali s stiki med organizacijami ZRVS Ljubljane in Kruševca, predvsem pri izmenjavi delovnih izkušenj. Predsedstvo je sklenilo, da se pismo zahvali OK ZRVS Kruševcu za njihovo gostoljubnost, ki je bila izkazana naši delegaciji, in da pobudo za nadaljnje sodelovanje.

Ze več let tudi obstaja športno medregijsko srečanje ZRVS in JLA med Reko, Istro, Notranjsko, severnoprimorsko regijo in Ljubljano kot pobratenim mestom z Reko. Lansko leto je bilo to srečanje v Kopru, letos v Novi Gorici in drugo leto naj bi bila organizator Ljubljana. Sicer bi po vrstnem redu morala biti Postojna toda želeli so, da bodo organizatorji v letu 1982.

V letošnjem programu dela je tudi naloga, da se s skupnimi močmi (mislimo na OK ZRVS) nabavi potrebno orožje, strelivo in sredstva za zveze. Tako sta bili v začetku leta naročeni radijski postaji RT-1-T4, ki sta že prispeli in je tudi že določena frekvenca. Radijske postaje so potrebne za izobraževanje vezistov, ki so v združenju in za potrebe OK ZRVS. Občinske organizacije bodo določile potrebno število RVS vezistov, ki bodo delali z radijskima postajama, se izpopolnjevali in prenašali izkušnje na druge. Predsedstvo je tudi ocenilo delovanje organizacije ZRVS v vaji Ljubljana 80. Ugotovilo se je, da bi bil lahko delež RVS večji, če bi nosilci vaje pristopili že v samih pripravah k vsestranskemu vključevanju RVS, ki lahko s svojim strokovnim vojaškim znanjem obogatijo izvajanje takšne vaje. Dušan Rebolj

RADOVLJICA – V sredo, 5. novembra, je bila na sedežu OK ZRVS v Radovljici šesta seja komisije za informativno-propagandno dejavnost pri predsedstvu občinske konference ZRVS Radovljica.

Člani komisije so na seji ugotovili, da je bil program dela komisije za leto 1980 do novembra v celoti realiziran. Na seji so pripravili osnutek programa dela za leto 1981, dokončno pa ga bodo potrdili, po dopolnitvi, na redni seji. Na seji so sprejeli sklep o razpisu natečaja za najboljši spis na temo: Tovarš Tito – ustanovitelj in vojskovodja JLA. Razpis bodo poslali vsem osnovnim šolam v radovljiški občini. Najboljše spise bodo nagradili in priznanja podelili ob dnevu JLA. Komisija je ugotovila, da LRP Triglav Jesenice uspešno opravlja delo informativno-propagandne dejavnosti na področju dela in življenja v ZRVS v radovljiški občini, zato je sklenila predlagati predsedstvu, da ji na dan JLA podeli občinsko priznanje ZRVS Slovenije. Ciril Rozman

LENDAVA – Za rezervne vojaške starešine v lendavski občini lahko rečemo, da so kot pomemben dejavnik pri krepitvi splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite mnogo postorili. Poleg usposabljanja, tako strokovnega kakor praktičnega, je vsak član organizacije v njej našel samega sebe. Njihovo delovanje je moč čutiti v krajevnih skupnostih in v organizacijah združenega dela, saj so tako doprinesli svoje mnogotere izkušnje na mlade rodove. Jože Žerdin

PTUJ – Nobena novost pravzaprav ni, če povemo, da so poleg članov zveze borcev NOV, tudi člani ZRVS v Ptuj vedno v prvih vrstah, ko je treba kje speljati kakšno družbeno pomembno akcijo. Sicer pa naj zapišemo, da je v vrstah ZRVS tudi veliko takih, ki so sicer bili borci NOV in naše revolucije ter so, nekateri med njimi, bili tudi v aktivni službi v JA, dokler se pač niso upokojili ali pa sedaj aktivno delajo.

Tako se tudi člani ZRVS aktivno udeležujejo v vrstah zveze komunistov ter sodelujejo z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami v krajevnih skupnostih in drugod. Rezervni starešine zadnje čase posvečajo veliko pozornost usmerjanju mladih v vojaške srednje in druge šole. Zelo dobre rezultate pa so med drugim zadnji čas dosegali tudi pri idejnem usposabljanju svojih članov.

Rezervni starešine JA posvečajo tudi posebno pozornost pripravam na obrambne dneve v šolah. Sodelujejo tudi pri sami izpeljavi le teh, bodisi v Ptuj ali v krajevni skupnosti sredi Haloz ali Slovenskih gor. Prav tako pa so še posebej aktivni tudi v samih delovnih organizacijah, saj so nekateri med njimi celo zadolženi za obrambno pripravljenost SLO in DSZ v združenem delu oziroma delovnih organizacijah. To vse pa je porok, da bi nas sovražnik našel vsak trenutek dobro pripravljene na še kako dobro organiziran odpor in za boj proti tujemu vmešavanju. Franjo Hovnik

IZ ORGANIZACIJ ZVEZE REZERVNIH

Seja medobčinskega sveta ZRVS severnoprimorskih občin

Kolektivno delo v ZRVS

Na seji medobčinskega sveta ZRVS severnoprimorskih občin, ki je bila 29. oktobra v stavbi družbenopolitičnih organizacij v Tolminu, so predvsem obravnavali srednjeročni program dela za obdobje 1981 do 1985 in letni program dela ZRVS za leta 1981. Pogovarjali so se še o idejnopolitičnem izobraževanju in splošnem vojaškem usposabljanju, kolektivnem vodenju in kolektivni odgovornosti ter pripravah na letne programske konference ZRVS, o delovanju ZRVS v vojni in izrednih razmerah, o srečanju ZRVS Jugoslavije, o izvedbi medregijskega tekmovanja RVS in pripadnikov JLA v Novi Gorici, o finansiranju dela ZRVS in ne nazadnje so se dogovorili o pripravah ekip ZRVS za medobčinsko tekmovanje ob dnevu JLA, ki bo 20. decembra v Idriji.

Udeleženci seje so ugodno ocenili srednjeročni in letni program občinske konference ZRVS Nova Gorica. V zvezi s tem so menili, da je nujno in obvezno sprejeti programe dela, da jih Svet za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozaščito verificira in ovrednoti ter zagotovi sredstva. In le tako je treba pristopiti h kontinuiranemu in organiziranemu izvajanju nalog, ki so načrtovane s programom dela. V novogoriški in tolminski občini so sklenili predavanja o prvi temi letošnjega učnega idejnopolitičnega in strokovnega usposabljanja svojega članstva, v Ajdovščini in Idriji se pripravljajo na ta predavanja.

Zveza rezervnih starešin severnoprimorske regije je kot del fronte organiziranih socialističnih sil v polni meri podprla Titovo pobudo o poglobljanju kolektivnega dela, vodenja in odgovornosti ter o nadaljnji demokratizaciji odnosov na vseh ravneh organiziranja naše samoupravne socialistične družbe. Angažiranost vseh rezervnih starešin bo torej morala preiti še bolj do izraza; še bolj se bodo morali vsi vključevati in sodelovati v delu svoje organizacije, delovati bo morala še bolj navzven, se še bolj vsebinsko vključevati v SZDL, predvsem pa v oblike dejavnosti vseh obrambnih dejavnikov, kot so teritorialna obramba, partizanske enote, JLA, civilna in narodna samozaščita ter specializirana društva.

Pred prehodom na sistem kolektivnega dela v okviru delegatskega sistema bo morala ZRVS najprej urediti vprašanja statutarne in drugih sprememb na vseh ravneh organiziranosti. V zvezi s tem so sprejeli sklep, da imenujejo pri OK ZRVS posebne statutarne komisije, ki naj bi pripravile predlog pravil občinske in krajevnih konferenc ZRVS v vsaki občini.

Titova pobuda seveda zahteva še nadaljnje vključevanje članov ZRVS v vsa okolja družbenopolitičnega življenja in dela ter razvijanja dejavnosti in odnosov, ki bodo prispevali k še večji trdnosti in obrambni moči naše samoupravne socialistične družbe.

Z doslednim izvajanjem Titove pobude o kolektivnem delu in odgovornosti se bo delo ZRVS utrjevalo na delegatskih osnovah. Tako bodo prišla stališča, interesi, zahteve in predlogi članov organizacije prek izvoljenih delegatov in delegacij še bolj do veljave. Gibek mandata delegatov bo zagotavljal, da se bodo v delo organov ZRVS, predvsem v delo strokovnih komisij za razne dejavnosti, vključevali člani, ki problematiko posameznih področij najbolj poznajo in obvladajo. S tem se bosta povečali kakovost in učinkovitost dela organov in komisij. Vse to bo zahtevalo od članov ZRVS povečano inventivnost in operativnost pri iskanju novih razvojnih oblik, metod in vsebine delovanja. Pravila občinskih in krajevnih konferenc severnoprimorske regije morajo biti pripravljena in sprejeta na prvi redni programski konferenci ZRVS, in hkrati s tem izvoljena nova vodstva z enoletnim oziroma dvoletnim mandatom predsedujočega.

Ugotovili so tudi, da je bilo 9. srečanje ZRVS Jugoslavije in 4. medregijsko tekmovanje ZRVS in pripadnikov JLA dobro pripravljeno in izvedeno.

Na srečanju ob dnevu JLA se bodo pomerili v šahu streljanju z zračno puško in kegljanju. Tega tekmovanja, ki bo letos v Idriji, se bodo udeležile ekipe ZRVS iz vseh primorskih občin.

Mile Gojković

S poligona artilerijsko-raketnih enot protizračne obrambe

Budno čuvano naše nebo

Pripadniki artilerijsko-raketnih enot protizračne obrambe Ljubljanskega armadnega ombočja so tudi letos počastili svoj praznik 10. november, z izpitom bojevnih zrelosti.

Desetega novembra 1944 je bil ustanovljen 1. protiletalski polk Vrhovnega štaba NOVJ za obrambo osvobodjenega Beograda pred zračnimi napadi; in ta dan je bil po nalogu vrhovnega komandanta oboroženih sil SFRJ Josipa Broza-Tita proglašen za dan rodu artilerijsko-raketnih enot protizračne obrambe. V teh 36. letih so se naše enote protiletalske obrambe nenehno razvijale in od zaplenjenega orožja napredovale do najsodobnejše opreme; pripadniki teh enot pa dosegajo izredne uspehe v izurjenosti, moralnopolitični trdnosti, bojni pripravljenosti in tehničnem izpopolnjevanju. Artilerijsko-raketne enote protizračne obrambe imajo danes najsodobnejšo tehniko: od radarskoračunskih centrov za spremljanje dogajanj v zračnem prostoru pa do cevskih in raketnih sistemov za boj proti zračnim plovilom.

Sodobno orožje pa je le ob vojaško-strokovnem in idejnopolitičnem usposobljenem človeku temelj obrambe našega neba, kar so naši vrli protiletalci v počastitev svojega in našega praznika tudi dokazali. Tisto kar se je pred dnevi dogajalo na poligonu, je težko opisati, kajti težko je bilo slediti dogodkom, ki so jih merile desetinke sekund. Ko se je na nebu pojavilo letalo, ki je za seboj vlekel posebno tarčo se je proti njej usula toča dobro merjenih izstrelkov. Dobro izurjeni namerilci so kar

šestkrat nepričakovano prestrelili žico, s katero je bila pripeta tarča. Zatem so fantje, spet nekje v višinah »upihnili« svetilne mine. S trdno ognjeno verigo so »ukleščili«

zračni desant in razkosali lovsko eskadriljo namišljenega sovražnika. Navdušene vzklrike posadk protiletalskih topov je bilo slišati tudi na komandno opazovalnico,

V torek, 18. novembra 1980 programska konferenca ZRVS Slovenije

Predlogi programov 1981 in 1981-85

V torek, 18. novembra 1980 bo v domu JLA v Ljubljani ob 9. uri programska konferenca ZRVS Slovenije, na kateri bodo poleg drugega obravnavali tudi poročilo o delu konference med dvema sejama, predloge programov dela ZRVS Slovenije za prihodnje leto in za prihodnji srednjeročni plan ter informacijo o srečanju ZRVS Jugoslavije 1980.

kjer je veselje ob tako dobrih, skorajda neverjetno natančno merjenih streljih prevzelo pristone, med katerimi so bili tudi člani sekcije za SLO, varnost in DS pri društvu novinarjev Slovenije.

Izpit bojevnih zrelosti novega rodu čuvarjev našega svobodnega neba je spremljal tudi komandant Ljubljanskega armadnega območja generalpodpolkovnik Branko Jerkič, ki ni mogel skriti zadovoljstva nad tako vrhunsko usposobljenimi namerilci ter je pohvalil komandirje baterij; komandantovo čestitko so posredovali vezisti po radiovezi na položaje in veselje je prevzelo posadke protiletalcev, ki jim poveljujejo Boško Jevtič, Rudi Vrabčič, Avgust Koprivnikar in drugi tovariši.

»Današnji uspeh je pravzaprav rezultat naporov vseh nas. Tako nas vojakov kakor tudi naših vzgojiteljev in učiteljev tovarišev starešin. Zato smo vsi navdušeni, saj smo uspešno prehodili zahtevno urejanje in naš trud ni bil zaman. Danes smo še enkrat dokazali, da znamo mojstrsko ravnati s sodobno vojno tehniko in da smo zanesljivi čuvarji naše samoupravne socialistične domovine in njenega svobodnega neba.« Tako je strnil pripoved namerilec Igor Kolar, nagradjenec z značko »vzoren vojak«, doma pa iz Majšperk. Novemu rodu čuvarjev našega svobodnega neba je uspelo dokazati, da so glede na usposobljenost in izurjenost dosegli zelo visoko raven, ter da lahko v hipu za slehernega napadalca naredijo na našem nebu težko probojen ščit.

Staš

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BEL

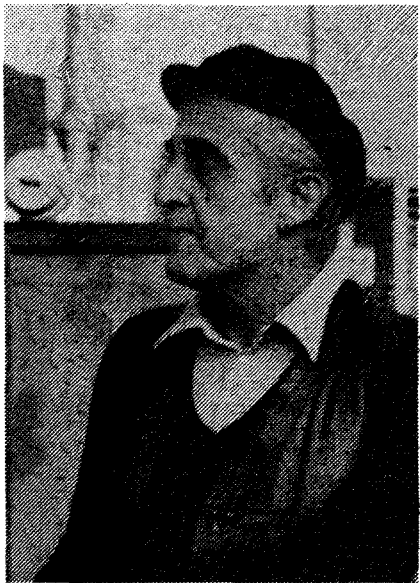
RAZSTAVA TITO – MISEL, BESEDA IN DELO – Arhiv SR Slovenije in Arhiv Jugoslavije sta pripravila razstavo Tito – misel, beseda in delo, katere otvoritev je bila 5. novembra v razstavišču Arkade, Trg osvoboditve 18. Gostovanje razstave sta omogočili

Kulturna skupnost Slovenije in ljubljanska kulturna skupnost. Isti dan je bila ob 18. uri v prostorih Kinoteke predstavitev dokumentarnih filmov o Titu; filmsko gradivo sta prispevali Jugoslovanska kinoteka in filmski oddelek Arhiva SR Slovenije

★

BULAJIĆ POSNEL KONČAREVCE – Dne 2. novembra je režiser Veljko Bulajić končal snemanje celovečernega igranega filma Končarevci, ki pripoveduje o dogodkih, povezanih z graditvijo prvega generatorja v naši deželi, narejenega v zagrebški tovarni Rade Končar o bitki, ki sodi v boj jugoslovanskega delavskega razreda in naroda za samostojnost in svojo pot v socializem.

Veljko Bulajić: »Doslej sem delal nekaj tako imenovanih »težkih« filmov – kot so Vlak brez voznega reda, Kozara, Neretva – a ta je prav gotovo najtežji, ker je najbolj kočljiv. Povedati je bilo treba stvari, ki so bile doslej zamolčane.«

★

ZAPIS O ŽIVLJENJU ŠTIRINAJSTE – OSREDNJA PRIREDITEV OB DNEVU REPUBLIKE – Na letošnji osrednji mestni prireditvi ob dnevu republike, ki bo 27. novembra ob osmih zvečer v slovenski filharmoniji, bo orkester Radia Ljubljane izvajal Kantato, delo skladatelja Darjana Božiča. Kantato je avtor priredil na zapiske znamenitega komisarja Štirinajste Matveža Haceta. Dirigiral bo avtor sam, prireditve pa bodo obogatili tudi štirje recitatorji in solisti.

EDICIJA JUGOSLAVIJA 1941 – 1981 – V počastitev velikega jubileja, štiridesete obletnice začetka narodnoosvobodilnega boja in revolucije, pripravljajo v Beogradu izdajo obsežne edicije Jugoslavija 1941 – 1981, ki naj bi izšla prihodnje leto poleti. Uredniški odbor, katerega predsednik je Ivan Dolničar, člani pa Marin Cetinić, Sinan Hasani, Dane Petkovski, Vukašin Mićunović in drugi družbenopolitični delavci, so na seji, ki je bila 16. oktobra, sprejeli dokončno vsebino publikacije. To ne bo klasična jubilejna monografija, niti klasičen zbornik člankov, marveč informativno-dokumentarna publikacija, ki bo na pristopen, zanimiv in lahko pregleden način predstavila bralcu razvoj Jugoslavije in veličino našega in Titovega revolucionarnega dela. Knjiga bo imela pet kronološko – tematskih poglavij: 1941 – 1945, 1945 – 1950, 1950 – 1963, 1963 – 1974, 1974 – 1981. V vsakem poglavju bodo teksti, faksimili pomembnih dokumentov in ilustracije o vseh pomembnejših dogodkih v minulih štiridesetih letih.

★

RAZSTAVA FOTOGRAFIJ ŽORŽA SKRIGINA – V okviru 8. tedna domačega filma, ki teče v Celju od 10. do 18. novembra, so v veliki dvorani Doma JLA minuli ponedeljek ob 18. uri odprli razstavo fotografij znanega partizanskega fotografa in po osvoboditvi filmskega režiserja Žorža Skrigina. Na razstavi, ki jo je omogočil celjski Izletnik, so na ogled najbolj značilne in pretresljive Skriginove fotografije iz let narodnoosvobodilnega boja.

★

LOJZE UDE V ZBIRKI SLOVENSKE ZNANSTVENIKI – V zbirki Slovenski znanstveniki, ki jo ureja Peter Likar, je kot druga knjižica izšel portret Lojzeta Ude. »Pogovor s triinosemdesetletnim znanstvenikom Lojzetom Udetom – zgodovinarjem, preučevalcem koroškega in slovenskega narodnega vprašanja, publicistom in nekdanjim advokatom, je svojevrstno doživetje,« lahko preberemo v uvodu. »Gre za sobesednika, ki se je pravzaprav v celoti poistovetil z vprašanji, ki jih preučuje že dolga desetletja. Zdi se da sleherni pogovor, sleherni temo, ki jo sogovornik z njim načne o čemerkoli drugem, kot je koroško vprašanje, v sebi nekako predela in vzporedi s svojo zgodovinsko vednostjo.«

Naslovnica knjižice Lojze Ude – moje bitke, ki je izšla v zbirki Slovenski znanstveniki, založila pa založba Obzorja iz Maribora

NOVE KNJIGE

Branko J. Krkeljčević:

Dimitrije Georgijević-Starik

(1892–1959)

Z največjo pozornostjo sem prebral knjigo avtorja Branka Krkeljića o Dimitriju Georgijeviću-Stariku, borcu oktobrske revolucije in državljanske vojne v Rusiji (1917–1921), španske državljanske vojne (1936–1939), domovinske vojne sovjetskega ljudstva (1941–1945) in narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije v Jugoslaviji. Z eno mislijo: knjigo o izjemni revolucionarni osebnosti, ki je sodelovala v usodnih svetovnih revolucionarnih dogodkih, v boju za napredek človeštva, in to na odgovornih partijskih in vojnih dolžnostih. Napisati uspelo monografijo o Georgijeviću, znamenitem revolucionarju in dogodkih, v katerih je sodeloval, je resnično težavna naloga, ki ji je bil avtor kos.

Ko sem čital knjigo in številne prispevke v našem tisku, ki so jih napisali znani revolucionarji in strokovnjaki: polkovnik Božo Markuš, mr. Dušan Živković, publicist Dragiša Čirić, polkovnik Stevo Kovačević in drugi, sem imel priložnost spoznati tudi strokovna mnenja in ocene, napisane pred tiskanjem monografije o Dimitriju Georgijeviću-Stariku. V tej ogromni dokumentaciji so ocene in mišljenja Veljka Vlahovića, Pera Morače, Veljka Kovačevića, Instituta za sodobno zgodovino in dr. Nikole Popovića, Otmara Kreačiča, Ivana Gošnjaka, Lazara Udovičkog, Čeda Kapora, dr. Tišme Jelene Georgijević, dr. Radomira Bogdanovića, dr. Spasoja Djakovića in mnogih drugih. Vidi se, da je avtor z največjo vestnostjo upošteval vse ocenjevalne predloge naštetih ocenjevalcev.

Naj začnem s strokovnim mnenjem dr. Andreja Mitrovića, profesorja zgodovinskih ved na Filozofski fakulteti v Beogradu, ki je kot poročevalec žirije za podelitev oktobrske nagrade mesta Beograda zapisal: »S tem delom Krkeljić privlači pozornost kot pisec zgodovine, ki daje velik prispevek izpopolnjevanju zgodovinske zavesti in v okviru te zgodovinskega revolucionarnih tradicijam. Zanima se za človeka – revolucionarja, spreten je v ocenjevanju njegove osebe in njegovega dela, opira se na dokumentacijo; je eden naših marljivih predstavnikov publicistične zgodovine, ki neguje napore zgodovinskih predstav o naši družbi. Temu dodajam oceno dr. Dušana Živkovića; znanega zgodovinarja, ki je, med drugim, zapisal: »Monografija B. Krkeljića o Dimitriju Georgijeviću je publicistični prispevek za zgodovino. Dosti je v njej izvirnega, ker je zasnovano na dobro izbranem dokumentarnem gradivu. Napisana je z ljubeznijo, živo, književno in pripovedno nadarjeno... Knjiga je spominska s ciljem, da uskladi in prikaže življenjepis zanimive osebnosti in povzdigne, kar je hvale vredno...«

Prav tako je ocena generala Gošnjaka: »S to knjigo so rešeni pozabe mnogi dogodki in osvetljen lik ter boj našega nepozabnega in dragoga tovariša Dimitrija Georgijevića.«

Svojo oceno v Politiki polkovnik Božo Markuš zaključuje takole: »V knjigi z 230 stranmi, ilustriranimi z več kot 50 zanimivimi fotografijami, srečamo več sto najznamenitejših revolucionarjev jugoslovanskega in mednarodnega delavskega gibanja, v pripisih in pojasnilih pa številne podatke, pravi mali leksikon likov in dogodkov.« In Radomir Bogdanović, doktor zgodovinskih ved?

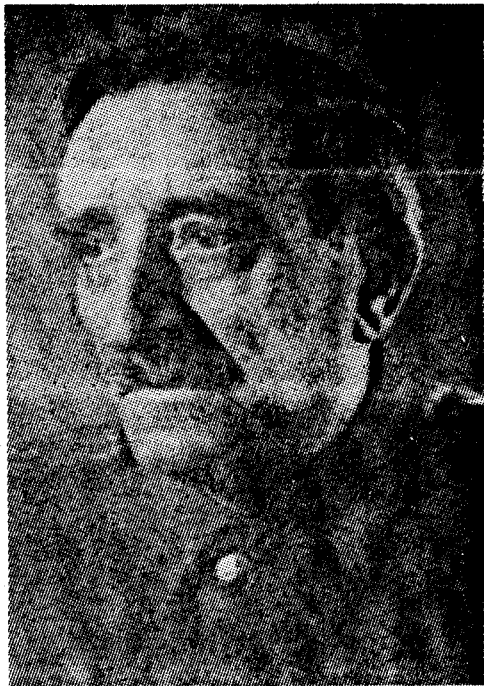
»Vrednost te monografije je tudi v tem, ker je pisana na temelju raziskovanja gradiva Arhiva za delavsko gibanje Jugoslavije, Arhiva centralnega komiteja Komunistične partije Jugoslavije, Arhiva Kominterne, Arhiva vojno-zgodovinskega inštituta Jugoslovanske ljudske armade in drugih ter na temelju spominov Georgijevićevih soborcev in tovarišev, spominov samega Georgijevića in Tita. Polna je dokumentiranih spoznanj o življenju in revolucionarni aktivnosti Dimitrija Georgijevića-Starika ter zelo zanimivih zgodovinskih dogodkov, v katerih je sodeloval.« Generalpolkovnik Otmara Kreačič pa je na koncu svoje ocene zapisal: »... Starik je vse svoje življenje živel za revolucijo, za uresničitev socializma in komunističnih idealov, a kar je najvažnejše, avtor je s to knjigo izklesal lik tovariša Dimitrija Georgijevića, našega Starika, kot vzor prihodnjim generacijam.«

Citate, ki naj knjigo predstavijo tudi slovenskim bralcem, sklenimo z mislimi mr. Dragutina Furunovića, objavljene v knjigi:

»Monografija B. Krkeljića o neugasljivih plamenih našega boja je zasnovana na avtentičnosti in dokazih, napisana je v romaneskni obliki, kar ji daje literarno-umetniško vrednost. Ima izjemen pomen, tako za spoznavanje lepote človekoljubja, junaštva, predanosti svobodi in domovini, kakor tudi za negovanje revolucionarnih tradicij in vzgojo mladine.

S polno razumevanja za težke človeške drame in zgodovinske probleme viharne časa je pisatelj orisal človeka kot ocean z nedosegljivo globino in prostor, v katerem je živel veliko goreče srce. Enostaven kot življenje, kot ljubezen in kot smrt, a istočasno veličasten v svoji polni človeški lepoti, je lik Dimitrija Georgijevića-Starika, borca in revolucionarja za bitke, ki trajajo večno...«

Navedel sem te citate, ne samo zato, ker so jih napisali zelo odgovorni znanstveni in politični delavci, temveč tudi zato, ker so popolnoma istovetni z mojimi ocenami o knjigi avtorja Krkeljića o Dimitriju Georgijeviću, ki sem ga tudi osebno poznal in posebno cenil.

Dimitrije Georgijević-Starik

Knjiga Branka Krkeljića je dragocen prispevek zgodovini in znanosti zato, ker jo bogati monografija o izvrstnem revolucionarju Dimitriju Georgijeviću, prvem partijskem sekretarju tovariša Tita; o izjemno zaslužni osebnosti, ki je šla s pokončno glavo skozi mnoge vojne in revolucije in ostala dosledna ciljem naprednega človeštva in delavskega razreda, kateremu je pripadala.

V njegovi življenjski zgodbi so vtanki veliki zgodovinski dogodki in njegov delež v njih; posebno v dogodkih oktobrske revolucije in državljanske vojne v Rusiji, kjer se je s svojim junaštvom in požrtvovalnostjo posebnost odlikoval. Imel je čast, da je v Sibiriji 1920. leta osebno sprejel v partijo tovariša Tita. Zgradba knjige, način obdelave, obseg uporabljenih dokumentov so usklajeni z znanstvenimi načeli, kar predstavlja posebno vrednost monografije. Gre za monografijo pomembne osebnosti, ki jo avtor prikazuje publicistično, portretira toplo s srcem in z razumom. Daje ji profil, kakor ga on vidi in doživlja, ne samo na temelju zgodovinskih virov, temveč tudi zaradi osebnega poznavanja z Georgijevićem.

Pred nami je knjiga, ki je našla pot do bralca, predvsem mladega, saj je pisana toplo, znanstveno in strokovno, glede na razsežnost osebnosti Dimitrija Georgijevića-Starika pa dragocena za vse jugoslovanske narode in narodnosti.

(Založnik: Zveza borcev Kovin, Beograd 1980.)

Blažo Jovanović

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BEL

EŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELE

Delo je bilo zgodaj organizirano in razgibano

Spomini na leto 1942

Prav gotovo bo med starejšimi krajani KS Cajnarje – Žilce oživel spomin na prijetne pa tudi pretresljive in tragične dogodke izpred 38 let, na delovanje OF in partizanskega gibanja v tem delu Notranjske, ki zajema južna pobočja krimskega pogorja. Začetki delovanja OF v teh krajih segajo v zgodnje poletje 1941, saj je že v juliju 1941 deloval terenski odbor OF, katerega so sestavljali tovariši Franc Rudolf, Anton Rudolf in Jože iz vasi Kremenca, Janez Kovačič iz vasi Milava, Franc Korošec iz Reparjev, Jože Štritof iz Kranjc, Janez Zalar iz Gore ter Lojze Tekavec iz Otonice. V septembru 1941 je bilo v delo OF vključenih še veliko drugih tovarišev in tovarišic iz okoliških vasi.

Delo OF je bilo tako organizirano in razgibano, da je zajemalo sleherni vas takratne vidovske občine (sedaj vas Žilce). Zbirali so hrano za partizane. Zbirališče je bilo pri Koroščevih ali Reparjevih po domače v vasi Reparje.

V drugi polovici novembra 1941 je terenski odbor mobiliziral vse odrasle fante in moške z območja vasi Cajnarjev in okolice. Zbrali so se na hribu Okroglica nad vasjo Reparje. Zaradi prenatrženosti, hude zime in visokega snega, ki je zapadel zelo zgodaj, so se udeleženci razšli na svoje domove. Po tem se je pomirilo, razen tragičnega dogodka s skupino partizanov na Osredku, kamor so se zaradi snega umaknili. V spopadu z Italijani je padlo 6 partizanov, enega so ujeli, Antona Purkata iz Gor. Otav.

V januarju 1942 pa so prišli partizani v vas Gora. Ker je bilo zaradi stiske prostora težko prezimiti večjo skupino v tej vasi, je vodstvo odločilo, da jih terenski odbor razporedi po okoliških vaseh. Tako so skupine prezimile v vasi Gora, Kranjce in Reparje. Ena od skupin je bila določena za prezimovanje v vasi Kremenca, vendar zaradi bližine italijanske postojanke na Velikih Blokah in bližine glavne ceste, ki je predstavljala glavno nevarnost, se je ta skupina priključila tovarišem v vasi Reparje. Konec januarja so se partizani umaknili iz omenjenih vasi.

Že v aprilu 1942 je delovanje OF spet oživele. Povezano s tragedijo skupine partizanov na Osredku se že čuti vpliv katoliške akcije in posameznih klerikalno usmerjenih kmečkih družin in posameznih občinskih moč. Devetega aprila je bila izvršena smrtna obsodba Jožeta Tekavca iz Tavželj, takratnega župana vidovske občine, njegovega namestnika Bangalova iz Osredka in občinskega tajnika Franca Sterleta. Kaplan Franc Pezdir pa

se je likvidaciji izognil z begom. Če bi Pezdirja takrat dosegla roka pravice, bi pozneje kot zagrižen izdajalec in belogardist povzročal veliko manj gorja kot sicer. Likvidirana je bila občinska oblast pri Sv. Vidu.

OF in partizansko gibanje je kljub nasprotovanju posameznikov dobivalo vse večji vpliv in partizansko gibanje se je širilo po vsej Notranjski. V maju 1942 so pripravljali za odhod k partizanom. Tako so se 18. maja 1942 zbrali v vasi Reparje organizirani fantje, pripravljeni za odhod v sestav Krimskega partizanskega odreda. Spremljali so jih svojci, sosede in prijatelji. Zbralo se je veliko ljudi, da bi pospremili bodoče junake. Takrat so odšli k partizanom brata Alojz in France Korošec iz Reparjev, Jože Bečaj, prav tako iz Reparjev, brata Lojze in Janez Kovačič iz vasi Milava, Franc Snel iz Cajnarjev, brata Žan in France Štritof iz Ponikev, sosede Franc in Jože Rudolf ter Janez Tekavec in Franc Pavlin iz Kremence, Polde Mramor iz Slugovega in Alojz Tekavec iz Otonice.

Nekaj dni za njimi pa so odšli med partizane še Franc Hiti in Franc Zalar iz Cajnarjev ter Tone Zalar-Vandek iz vasi Krušče.

Italijani so na ta dogodek reagirali tako, da so že 20. maja 1942 z močno enoto zasedli Cajnarje in okoliške vasi. Pred prihodom Italijanov smo se večinoma umaknili v okrilje gozdov, vendar ni ostalo brez posledic. Na begu je bil ranjen Janez Drobnič iz Hruškarjev, požgali so hiše pri Koroščevih v Reparjih, hišo, kjer je živel Franc Rudolf in hišo Jožeta Rudolfa na Kremenci. To je bilo očitno izdajstvo, saj so tedaj pogorele le hiše tistih, ki so imeli največ zaslug pri razvoju in delovanju OF na tem območju.

Po tem dogodku je postalo nekdanje območje občine Sv. Vid (Žilce) osvobodeno. Nadzirala in branila ga je partizanska kolebarska četa iz sestava Krimskega partizanskega odreda. Sestavljali so jo domačini, katerim je poveljeval komandir Franc Korošec-Miha. Četa je imela svoj tabor v gozdu, neposredno za vasjo Korošče. Tabor za četo je izdelal Jože Klančar iz Korošč, katerega so pozneje v ofenzivi Italijani ujeli in ubili. Z začetkom velike roške ofenzive 26. julija 1942, od Ljubljanske pokrajine skozi Notranjsko na Dolenjsko in Kočevsko so Italijani z nasiljem in prevarami ter s pomočjo župnika Karla Žužka in kaplana Franca Pezdirja iz Sv. Vida zavili v črno marsikatero družino, požgali nešteto domov in celih vasi. Tudi Reparje je ponovno gorelo.

Anton Korošec-Zvone

13. SNOB Mirka Bračiča proglašena za udarno

Bračičevcem za zasluge

Glavni štab NOV in POS je 26. oktobra 1944 izdal ukaz o proglasitvi 13. SNOB Mirka Bračiča za udarno. Istega dne je izdal ukaz o proglasitvi 14. devizije za udarno.

Ukaz glavnega štaba NOV in POS je bil objavljen pred zborom vse brigade v Rečici v Zgornji Savinjski dolini. Brigada je dan pred tem prispela v Rečico po bojih z Nemci in gorenjskimi domobranci, ki so iz smeri Gorenjske prek Kamnika in Črničva poskusili vdreti v osvobodeno Zgornjo Savinsko dolino. Zaradi njihove premoči v moštvu in tehnični oborožitvi se je morala 1. SNOUB Toneta Tomšiča, ki je bila v zasedi na Črnicu in je varovala nenaden vpad na osvobodeno ozemlje v Savinjsko dolino, delno povleči bližje Matkovega kota severovzhodno od Nove Štiftice in je od tam nadaljevala boje proti napadajočemu sovražniku.

Bračičeva brigada je bila tedaj na jugozahodnem delu Pohorja in se je tam gibala proti Belim Vodam nad Šošta-

njem. Tam jo je dosegel ukaz štaba 14. devizije, da s pospešenim maršem krene v smeri Gornjega grada. Že v bližini Lepih njiv (vas nad Mozirjem), jo je pričakal naslednji ukaz za pospešeni marš v smeri Nova Štifta, kjer se je bojevala Tomšičeva brigada z nastopajočim sovražnikom. Ko se je kolona brigade približevala cesti Ločica-Mozirje so jo že čakali vprežni vozovi, na katere so se naložile med pohodom sestavljene skupine, oborožene z avtomatskim orožjem, minometi in bombami, in jih odpeljali v smeri proti Novi Štifti. Z njimi je odšla večina komandnega kadra, ki so po dobljenih navodilih sestavili bojno frontno črto na južni strani vasi Nova Štifta, oziroma na severnem podnožju Menine planine. Tomšičeva brigada je imela položaj na severnem krilu od vasi Nova Štifta, tik nad cesto Gornji grad-Kamnik. Med obema brigadama je bila stisnjena sovražna skupina-glavnina, ki se ji je posrečilo prebiti v neposredno bližino vasi Nova Štifta. In na to sovraž-

Godba Bračičeve brigade na pogrebu v Gornjem gradu 25. oktobra 1944

Boris Mihajl-Maj

4

Pohod

10. SNOB

Ljubljanske

v Gorski kotar

Veliko več truda je bilo s predstavitvijo vozov intendance in z mulami, naloženimi s težkim orožjem in strelivom za minomete. Potrebno je bilo raztovoriti živali, prenesti tovor na ramenih prek ovir na drugo stran in ga ponovno naložiti. Mule je bilo potrebno popeljati prek strmin ali pa napol prenesti čez ovire. Prazne vozove so borci spravili prek podrtih debel na svojih ramenih. Bolj ko se je bataljon bližal Mrzlim Vodam, več je bilo cestnih ovir s podrtimi drevjem. Na nekaj mestih, kjer je bil obhod skoraj nemogoč tudi za pešce, zaradi dodatno prekopane ceste v strmini, je postajalo trpljenje moštvu že neznosno.

Pri prenašanju vozov, tovornih živali in tovara je bilo celo nekaj manjših nesreč. Hitrost gibanja kolone se je vidno zmanjšala, hkrati pa naraščala utrujenost od znoja in snežne vejavice premočenih bork in borcev. Prihod bataljona na obrobje mrzlovodiške, dokaj ostro zarezane ozke doline je pričakala bojna patrulja, ki je imela istočasno vlogo začasne straže.

Klavrna vas Mrzle Vodice je ležala povsem na dnu predgorske doline, vzpenjajoče se proti Gornjemu Jelenju med goro Rogozno in Kostrenskim vrhom. Magistralna cesta Reka-Delnice-Zagreb, imenovana tudi Luizijana, je potekala navzdol skozi vas, se na nekoliko razširjenem spodnjem koncu, pri odcepu stranske ceste za Crni Lug, ostro obrnila ob vznožju nepogozdene vzpetine, na kateri so bile edine njivske površine, in se usmerila na vzhod proti Lokvam. Prav na ovinku je stala majhna, v gotškem slogu sezidana cerkva.

Pod italijansko okupacijo so italijanski vojaki tega garnizona ves gozd v bližnji okolici posekali do golega, da bi tako onemogočili partizanskim borcem nenaadni napad na postojanko. Za čuda so iz neznanega razloga pustili nekaj posameznih zrelih borovcev na vzpetini levo nad cesto v smeri Lokev. Danes je vas potopljena na dnu lokvarskega umetnega jezera.

Premočena kolona 3. bataljona 10. SNOB Ljubljanske, zagrenjena zaradi nič kaj zaželene »telovadbe« na cestnih ovirah, se je spustila navzdol v skoraj dve tretjini porušeno vas.

Ko je bilo poskrbljeno za varnost »novega« garnizona v ožjem in širšem okolišju, se je iz nastanjenih hiš in barak že veselo kadilo.

Borci so pridno kurili v 18. ali manj primitivnih kuriščih se sušili, kakor se je kdo vedel in znal. Kot vselej so tudi kuharji takoj »formirali« svojo kuhinjo in začeli s svojim, za borce najbolj priljubljenim opravilom.

V takem, že nekoliko bolj znosnem vzdušju je nekje v vasi nenadoma začelo pokati. Napol oblečeni in obuti borci so zgrabili za orožje in planili iz hiš v prepričanju, da je vas napadel sovražnik. Kaj hitro se je izvedelo, da je v štabu bataljona začela pokati na peči se sušeca municija. Med tem strelivom je bila tudi komandantova ročna granata, obešena na opasacu. K sreči ni bilo žrtev, ker je komandant bataljona Jože Ožbolt hitro in smelo zmetal vročo municijo skozi okno v sneg. Še pred večerjo so bili vsi borci posvarjeni o tej nevarnosti.

Na vroči točki

Zaradi slabih vremenskih razmer, moče in snega, se bataljon vsaj do jutra ni nadejal kakšnega nepričakovane napada sovražnika. Magistralna cesta Luizijana, po kateri so se Nemci prevažali s svojo motorizacijo, brez katere ne bi mogli držati in oskrbovati naseljenih krajev v kontinentalnem delu Gorskega kotarja, je predstavljala za njih življenjsko važno arterijo. Prav zaradi tega so, po izjavi domačinov, nenehno švigali med Reko in Delnicami mešani motorizirano oklepni oddelki. Le ponoči si niso upali na pot. Kakšne izkušnje so imeli z Nemci hrvaški partizani, se ni vedelo, ker ni bilo takrat v štabih slovenskih bataljonov še nobenega predstavnika. Mogoče so bili v višjih štabih?

Po vsemu sodeč se je vedelo le to, da se je pričakalo sovražnika na razmeroma ugodnih položajih na Gornjem Jelenju. Kje je bilo to Gornje Jelenje in kako je bilo vse skupaj videti, se borcem ni niti sanjalo. Za ta kraj še nobeden ni slišal. Že precej kasno ponoči je potekal v štabu bataljona sestanek s komandirji in komisariji čet, na katerem se je razpravljalo o izvršitvi nalog, zaradi katerih je prišel bataljon v Mrzle Vodice. Komandirji čet so se na specialkah seznanjali z obrambnimi položaji, na katerih naj bi si Nemci polomili zobe, če bi se hoteli prebiti po

Naši partizanski znaki

2

Brez primere v okupirani Evropi

nikova gnezdo sta obe brigadi usmerili napad vsega svojega orožja. V začetku tega napada pa je sovražnik podtaknil ogenj na bližnjem poslopju, upajoč z zvijačo preusmeriti napad brigad na gaisitev požara in s tem prenehanje silovitosti napada, ki se je od trenutka do trenutka stopnjeval. Tudi požar se je širil in zajel več poslopij.

Toda borci so si prizadevali najprej končati s sovražnikom, zato so pohiteli z bojem, da bi z njim kaznovali sovražnika za njegov zločin nad mirnim prebivalstvom. V tistem času se je skupina policistov, ki so jo vodili gestapovski plačanci, z Vranskega prek Dobrovelj pretihotapila v Bočno v Zagornjo Savinjsko dolino in se skrivaj približala vasi in podtaknila v več poslopij požar, ki se je razširil in uničil skoraj celo vas. Na prispelo obvestilo o tem je na kraj tega požara odhitelo nekaj večinoma kurirjev, ki so bili v štabu brigade v Gornjem gradu z namenom, da napadejo in preženo vpadlega sovražnika. Toda

Pogreb padlih borcev 13. SNOUB Mirka Bračiča 25. oktobra 1944 v Gornjem gradu, ki so padli v bojih z Nemci pri Novi Štiti

le-ta se je takoj, ko je podtaknil ogenj, vrnil v svoje izhodišče. Borci so z domačini hiteli reševati, vendar požar je bil presilovit in je kmalu uničil celo vas. Do večera pa so borci obeh brigad v Novi Štiti končali s sovražnikom in mu prizadeli hude izgube. Ujetih je bilo nekaj sovražnikov, zaplenjenega orožja, še več pa uničenega.

Padlo je tudi nekaj borcev iz obeh brigad, katerim je bil naslednjega dne prirejen slovesen pogreb v Gornjem gradu. Poleg borcev obeh brigad je pogrebu prisostvovalo precej domačinov z godbo Bračičeve brigade. Poslovilni govor je imel namestnik komisarja divizije Matevž Hace. Žal sem po tolikem času pozabil imena padlih, veliko pa je bilo tudi ranjenih, ko so jih sprejele partizanske bolnišnice v Gornji Savinjski dolini.

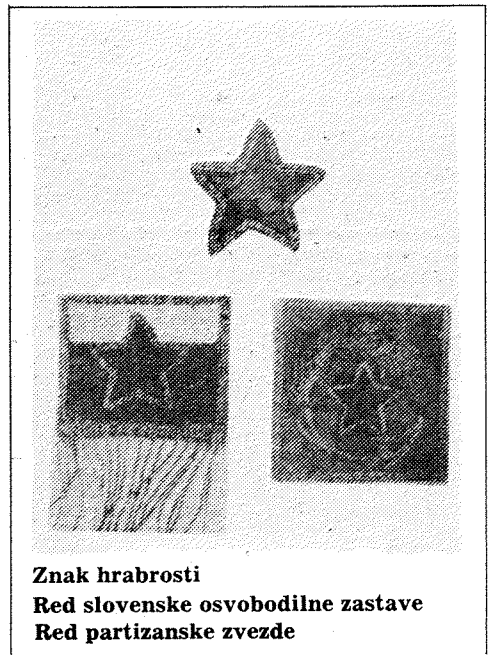
Po pogrebu se je brigada premaknila v Rečico v Gornji Savinjski dolini. Dopoldne se je brigada uredila na trgu v zboru k majhni slovesnosti. Ko so bili zbrani vsi borci, je komandant brigade kapetan Milenko Knežević poveljeval »mirno«, komisar brigade Ivan Dolničar-Janošič pa je prečital ukaz GS NOV in POS o imenovanju brigade za udarno. Borci, ki so pred kratkim vstopili v NOV, so tudi zaprisegli. Ob tej priložnosti je brigadi govoril partizanski duhovnik, verski referent pri štabu 14. divizije, Jože Lampret, ki je poudaril pomen enotnosti slovenskega naroda v boju za osvoboditev. Brigadna godba je priredila za borce in prebivalstvo slavnostni koncert narodnih in partizanskih pesmi. Po tej slovesnosti so partizanski kuharji s pomočjo rečiških gosodin pripravili izdatno kosilo, ki je lačnim borcem zelo teknilo. V popoldanskih urah pa so nastopili brigadni kulturniki in z mladinsko organizacijo v Rečici priredili kulturni program. Zvečer je štab 14. UD v prosvetnem domu v Mozirju priredil sprejem štabom vseh njenih brigad, na katerem je objavil ukaz Glavnega štaba NOV in POS o podelitvi naslova diviziji »UDARNA«

Janez Petje-Jovan

Pomladi leta 1942, ko so bili fašisti na vrhuncu svoje moči, je prišlo na Slovenskem do prvih partizanskih odlikovanj. Svetovna literatura o odlikovanjih česa podobnega ne omenja, vendar tudi mi precej skromno molčimo o njih. Žal so vsa tri odlikovanja na naši fotografiji precej siva in pusta, v resnici pa so lepa in živa. Imajo jih v ljubljanskem Muzeju ljudske revolucije in v beograjskem Vojnem muzeju in če bi bila naša slika v barvah, bi lahko ta tri odlikovanja zablestela v vsej svoji krasoti, kot bleste v muzeju.

»V težnji,« je bilo zapisano v Odloku o odlikovanjih, ki ga je 14. junija 1942 sprejel Izvršni odbor OF, »da bi junaki osvobodilnega boja, ki je tako bogat na prekrasnih primerih hrabrosti, portovalnosti in prezira smrti, dobili vidno priznanje za velike zasluge v korist osvobodilnega boja slovenskega naroda, ki jih ni mogoče nagraditi z nobenimi materialnimi sredstvi, ustanavlja IO OF naslednje znake častnega odlikovanja.

1.»Znak hrabrosti«, ki se nosi na rokavu leve roke,

Znak hrabrosti
Red slovenske osvobodilne zastave
Red partizanske zvezde

2.»Red slovenske osvobodilne zastave«, ki se nosi na levi strani prsi,

3.»Red partizanske zvezde«, ki se nosi na levi strani prsi.

Za izvedbo tega odloka bo izdan poseben pravilnik, je bilo pripisano ob koncu.

Osnutek za odlikovanja je narisal Edvard Kardelj, ki je dal – kot je zapisano v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani – tudi pobudo za nastanek teh prvih partizanskih odlikovanj. Izdelala jih je Centralna tehnika KPS. Njen vodja Milan Škerlavaj – Petrač je v poročilu o delu tehnike zapisal, da je tehnika izdelala deset odlikovanj prve vrste, deset druge in petdeset odlikovanj tretje vrste. Vemo, da je bila izdelovalka teh odlikovanj delavnica Milene Ježek (rojene Zor, nosilke partizanske spomenice) v Ljubljani. Vseh odlikovanj bi naj njena delavnica izdelala 300.

Ali je bilo katero od njih kdaj podeljeno? Odgovor ostaja samo kot veliko vprašanje. Prišla je velika italijanska ofenziva, ki je preprečila razmah podeljevanja teh odlikovanj. Muzej Ljudske revolucije jih je dobil leta 1951 od domačinov v Zapotoku. Tam je bil bunker intencija 3. grupe odredov. V strahu ob veliki italijanski ofenzivi je bilo gradivo iz bunkerja razneseno ali uničeno. Zanimivo bi bilo vedeti, ali je bilo katero od njih le izročeno. Zanimivo bi bilo vsekakor, kljub temu pa to ni najpomembnejše. Bila so in tako ostajajo večni spomeniki nečemu posebnemu v našem partizanskem boju. Tudi odlikovanja so del svobodne države in Osvobodilna fronta je bila država v državi. Škoda, da je odlok o odlikovanjih utonil v pozabo, ko je bila italijanska ofenziva mimo. Gotovo pa so se po teh prvih slovenskih partizanskih odlikovanjih vsaj nekoliko zgledovala tudi kasnejša vsejugoslovanska partizanska odlikovanja. Uveden je bil red partizanske zvezde in tudi današnja medalja za hrabrost je takrat nosila ime »znak hrabrosti«.

Dodajmo še, da so bila ta prva slovenska partizanska odlikovanja izdelana iz lepe živo rdeče klobučevine in izvezena z zlatimi nitkami.

Janez J. Švajncar

Luizijani navzdol proti Lokvam in Delnicam. Svoje sta povedala tudi bataljonski obveščevalci Ciril Košak-Sodček in Ljubo Smoljanovič, po rodu Dalmatincec, poznavalec »trenutne« situacije »tam gori«. Odločitev je padla.

Naslednjega dne, v torek, 30. novembra, ob pol peti uri zjutraj, še pred vstajanjem celotnega bataljona, je odšla v zasedo na Gornje Jelenje 2. četa, ki sta jo spremljala komandant bataljona Jože Ožbolt in obveščevalec Ljubo Smoljanovič. Zasnežena pot se je vlekla po precej strmih serpentinah skozi popolnoma porušeno vas Lepenice in prav tako uničen zaselek Mostinje, ki pa je bil že skoraj pod vrhom. Na obojni strani je bilo z višino vse več zmrznjenega snega s tanko prevleko svežega, padlega verjetno prejšnjega dne. Strmina vzpona je nekje za vasjo Lepešnice prešla v manj strmi neporaščen del, kjer je začela pihati ostra burja, da je rezalo do kosti. Nekemu borcu je vetrovni sunek odnesel titovko. Ni je več našel. Ostali borci so se proti temu zavarovali tako, da so zunanji strani kape potegnili čez ušesa. Bilo je kmalu očitno, da je imela burja svoj »koridor«, kajti še pred prihodom na določeno mesto je ponehala na splošno zadovoljstvo vseh prisotnih.

Zaseda je bila določena v ožjem rajonu Kostrenskega vrha nad cestno koto 883. Po določitvi ognjenih položajev in dodatnih dolžnosti, ki jih je komandant naložil komandirju čete, sta se s Smoljanovičem vrnila v šest kilometrov oddaljene Mrzle Vodice.

Nemci po svesti verjetnosti še niso mogli biti obveščeni, da so partizani zasedli Mrzle Vodice, »preščinili« njihovo glavno preskrbovalno žilo in že sedeli v zasedi na Kostrenskem vrhu trdno odločeni, da zavrnejo vsak poiskus prodora v notranjost Gorskega kotara, s čimer naj bi olajšali brigadam in bataljonom slovenske divizije zavzemanje mest in vasi, kot je bilo v načrtu.

Ognjenih položajev čete v zasedi ni bilo potrebno mnogo popravljati in dopolnjevati, ker so jih napravili že hrvaški partizani 13. divizije 4. hrvatskega korpusa.

Nebo je bilo pol oblačno z dobro vidljivostjo, le spodaj v dolini je bilo precej megleno, da se morje Reškega zaliva ni videlo. Na cestno križišče Gornjega Jelenja in proti Skrebutnjaku je bila poslana bojna patrulja, da bi opazovala v smeri Sušaka.

Okoli 11. ure dopoldne je opazila izvidniška patrulja z vrha Lipač, koto 966, na Luizijani nad Grobničkim poljem kolono vizil, prihajajočo iz reške strani, usmerjeno proti Gornjemu Jelenju. Ne da bi se izkušala preveriti, za kakšno vozila gre in koliko jih je, se je takoj v teku vrnila k četi in v zasedo in poročala komandirju, kar je videla.

Takoj je bila zaukazana stroga pripravljenost vseh borcev na položajih in priprava orožja za akcijo. Vsem borcem je bilo povedano, da bo imela četa verjetno opraviti z motorizacijo, kakšno, ni bilo jasno niti komandirju. Iz pripovedovanja domačinov bi se lahko sklepalo, da bodo med kamioni tudi oklepna vozila. Ko se je zaslislalo brnenje motorjev, je četa popolnoma pritajena, že bila pripravljena za boj, čakajoč le še na znak komandirja.

Ogenj!

Kakšnih pet minut po vrnitvi patrulje v zasedo sta na križišče cest vrh Gornjega Jelenja, na sam prelaz, lagodno pripeljala dva nemška oklepna avtomobila. Zastala sta in obračala kupoli, kot bi se razgledovala. Iz vozil ni nihče izstopil niti poizkušal odpreti kupole. Očitno je bilo, da kanita nadaljevati pot proti Mrzlim Vodici. Počasi sta zavozila proti vznožju kote. Mogoče sta preiskovala cesto, če ni slučajno zaminirana?

Vrnila sta se nazaj na križišče in se ponovno ustavila v bližini praznega velikega betonskega bunkerja, samevajočega v brezlistni bukovi podrasti. Kakšno minuto za tem, sta se ponovno začela pomikati navzdol. Komandir 2. čete je menil, da nameravata zdaj resnično voziti navzdol proti Mostinju in Lepešnici. Dal je znak za ogenj. Toča krogel iz težke brede, puškomitraljezov in pušk je poglala oba oklepnika nazaj proti Reki v zavetje prvega ovinka.

Kakor se je partizanski ogenj iz vsega razpoložljivega orožja začel, tako je na ukaz komandirja tudi prenehal. Borcev se je polastilo vidno navdušenje zaradi bega obeh oklepnikov. Dan je bil znak, naj se ponovno pripravijo.

Minilo je gotovo že deset minut, ko se je na Luizijani ponovno zaslislalo brnenje motorjev. Tokrat je bil glas drugačen, bolj globok in trd. Že so se zaslislale tudi tankovske gosenice, kako škripljejo po cestnem kamenju, in

značilni kovinski zven trenja kovinskih delov. Izza ovinka pod koto 907, imenovano Mali pliš, so se počasi izmotali trije nemški 24-tonski tanki tipa Mark 3. oboroženi s topovi 50 mm in mitraljezi. Počasi so se valili proti razvejanemu cestnemu križišču, kamor so prej privozili pobegli oklepniki. Kot na povelje so se vsi trije hkrati ustavili blizu bunkerja, se čelno obrnili proti Kostrenskemu vrhu in odprli peklenski kombinirani topovskomitralješki ogenj na branilce v zasedi oziroma na njihove položaje. Vsi borci so se pritajili na položajih. Granate so eksplodirale pod ali pa daleč za položaji tako, da je bilo vse nemško obstreljevanje zaman. S tankovskim ognjem so Nemci obvladovali ves prazen prostor med Lipačem in Kostrenskim vrhom, toda partizanski zasedi vseeno niso mogli doživega, ker je dominirala visoko nad nemškimi tanki. Brez uporabe žive sile Nemci niso imeli nobenih možnosti, da preženejo dobro zaklonjene partizanske borce.

Nemcem je uspelo izkrcati iz oklepnih transporterjev kakšnih sto mož in jih spraviti k vznožju branjene kote Kostrenski vrh. Tako so Nemci pod ognjeno zaščito prilezli približno do polovice gole in s snegom pokrite kote. Ko je prenehala artiljerijska pomoč zaradi varnosti lastnih napadajočih vrst, so se oglasili partizanski mitraljezi in poglali napadajoče spet navzdol. Ponovni poizkus se je končal za napadalce pravtako klavarno kot prvi. Sneg na napadanem pobočju je pordel. Nemška pehota je zastala ob vznožju napadane kote. Začelo se je obojestransko posamično in skupinsko obstreljevanje brez pravega učinka. Tankovski topovi so utihnili. Vse je bilo videti, da streljajo Nemci le še zaradi »opravičila«, da bodo morda le odstopili od nadaljnjih napadov in se vrnili, odkoder so prišli.

Borci 2. čete so imeli dobra kritja, pregled nad položajem in višino ter nenadnje tudi dobre odstopne pozicije, s katerih bi se Nemcev hitro otresli. Bolj kot Nemci je partizane skrbela hitro kopneča »zaloga« streliva; posebno za puškomitraljeze. Kaj kmalu so borci v zasedi ugotovili, da Nemci nimajo s seboj minometov, sicer bi jih že uporabili. Edinole z njimi bi lahko prišli branilcem do živega.

Se nadaljuje

ZILCE

Odkrili so spomenik

V soboto, na dan mrtvih, smo na pokopališču v Zilcah (Sv. Vid) odkrili nagrobni spomenik 21. rodoljubom iz tukajšnjih okoliških vasi, katere so italijanski fašisti na moriščih na Radleku in Velikih Blokah leta 1942 zverinsko postrelili. Kmalu po osvoboditvi smo od tam prepeljali posmrtno ostanke in jih pokopali na tukajšnjem pokopališču v skupni grob. Takrat je ob odprtem grobu govoril v poslovnem govoru med drugim poudaril, da sovražniku, ki je v naših vaseh z ropanjem, požigi, pobijanjem nedolžnih rodoljubov, zaporji, odvažanjem ljudi v koncentracijska taborišča povzročil nepopisno gorje, in da ne bomo odpustili, na njihove žrtve pa nikoli pozabili.

Z majhno izjemo, skoraj vsa leta, do tega skupnega groba ni bilo tiste pozornosti, ki mu je pripadala. Nasprotno, s samovoljnim prekopavanjem groba je pretela nevarnost, da bo le-ta za vedno uničen. Na pismena opozorila posameznikov, naj se prepreči tako samovoljno uničevanje groba in postavi nanj primerno spominsko obeležje, se je na pristojnih mestih z vso resnostjo pristopilo k realizaciji tega. Predsednik OOZZB Cerklja Jože Telič in Franc Pavlin, predsednik KOZZB Cankarje-Zilce v sodelovanju s svojci sta vestno storila vse potrebno, da so pokojni na skupnem grobu dobili dostojen spomenik, ki bo obenem simbol in opozorilo, da so tudi tukajšnje vasi žrtvovale nemalo človeških življenj za osvoboditev domovine izpod nacifašizma in domačih izdajalcev.

Stroške za spomenik, ki niso bili majhni, je investiral OOZZB Cerklja. Menim, da nisem osamljen, če rečem, da je skrajni čas in dolžnost naše družbene skupnosti, kjer to še ni storjeno, postaviti spominsko obeležje vsem, ki so padli kot aktivni borci, ravno tako tudi tistim, ki so padli pod fašističnimi krogami kot talci.

JOŽE HITI

SLOVENJ GRADEC

V skladu s Titovimi idejami

Na zadnji seji občinskega odbora Zveze združenih borcev NOV Slovenj Gradec so člani odbora razpravljali o poročilu dela za leto 1979, ki ga je podal dosednji predsednik Ivo Majcen.

Sprejeli so nadaljnje usmeritve za delo odbora v letu 1980.

V skladu z uresničevanjem pobud tovariša Tita o kolektivnem delu, vodenju in odgovornosti v organizacijah ZZB NOV so za dveletno mandatno dobo izvolili za predsednika tovariša Ludvika Pušnika, za sekretarja odbora pa tovariša Staneta Butolena.

Za uspešno in požrtvovalno dolgoletno delo v organizaciji ZZB NOV se je dosedanjemu predsedniku zahvalil v imenu občinskega odbora tovariš Franc Beliš, podpredsednik tega odbora.

ADOLF ANKON

CANTINARA PRI TRSTU

Odkritje obnovljenega spomenika

Odkrili so obnovljeni spomenik jugoslovanskim borcev NOV

Na pokopališču v Catinari pri Trstu so v soboto, 1. novembra, odkrili obnovljeni spomenik padlim jugoslovanskim borcev NOV. Na slovesnosti se je zbrala velika množica ljudi, Slovencev in Italijanov iz obeh strani meje, Italije in Jugoslavije. Tudi tu je spregovorilo več govornikov. Pel je Tržaški partizanski pevski zbor. Delegacije so k spomeniku položile številne vence. Spomenik je odkril generalni konzul SFRJ v Trstu Stefan Cigoj, ki je k spomeniku položil tudi venec.

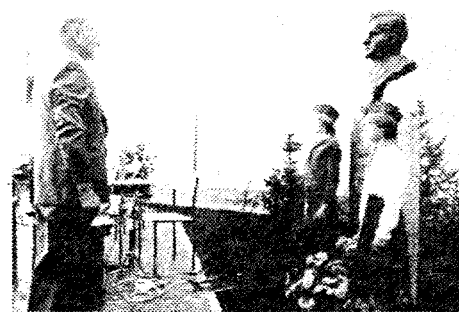
Kot vedno in povsod je tudi ob tej priložnosti iz vseh src žarela topla želja: Nikoli več vojnih razdejanj. Dovolj je bilo gorja, dovolj trpljenja in krvavenja, dovolj vojnega zla. Na večne čase naj vladata mir in prijateljstvo med narodi.

LOJZE KRISTANČIČ-MINKO

NOVO MESTO

Spomenik narodnemu heroju

Ob letošnjem občinskem prazniku novomeške občine, ki ga praznujejo občani in delovni ljudje novomeške občine kot spomin na ustanovitve prve novomeške čete 29. oktobra 1941

na Brezovi rebri, so v Sentyernej odkrili doprni spomenik narodnemu heroju Martinu Kotarju. Tamkajšnja osnovna šola, ki nosi ime po heroju Kotarju, je dobila 16 novih učilnic, telovadnico, kinodvorano itd. Spomenik je odkril predsednik KO ZZB NOV Stanko Kušljan (na fotografiji).

S. DOKL

ČRNA

Spomin na mrtve tovariše

Krajna organizacija borcev NOV Črna na Koroškem ima na svojem širšem terenu večje število grobov padlih borcev in spominskih obeležij. Tako so tudi letos ob dnevu mrtvih organizirali široko akcijo šolske mladine, mladinske organizacije iz Črne ter borcev. Obiskovali so te zelo oddaljene kraje. Tako je šolska mladina v torek, 28. oktobra, organizirala izlet v naravo z namenom, da očistijo te spominske kraje. Tega izleta v naravi so se udeležili z mladino tudi borci iz Črne ter mladini pripovedovali razne dogodke iz NOB na Koroškem.

Najprej so obiskali spomeniško obeležje na Beli peči, kjer je bila 12. maja 1943 prva konferenca okrožnega komiteja KPS za Koroško. Tu so mladinci očistili okoliško obeležje, prižgali sveče in obeležje okrasili s cvetjem. Ista skupina šolske mladine je tega dne še obiskala in prižgala sveče na Porbeškem. Tu so fašisti iz Črne spomladl leta 1944 v hiši odkrili dva ranjena partizana. Podivjani fašisti so partizana kakor Porbeškovega očeta in mater najprej postrelili, nato hišo požgali, da je pogorelo vse skupno z žrtvami. Na tem mestu danes stoji lepo spomeniško obeležje.

Na Kramarci pod Smrekovcem najdemo tri partizanske grobove. Tu so v hudi bitki padli trije borci Štirinajste divizije, ko je divizija spomladl leta 1944 prodirala na Štajersko in Koroško. Tudi tukaj so mladinci iz Črne očistili okoliško ter grobove obdali s cvetjem in svečami. Borci iz Črne so zelo razočarani, ker te grobove na Kramarci razni potniki in turisti obmetavajo z raznimi predmeti. Ti obiskovalci borovnic in gob nimajo sočutja s trpljenjem minule vojne, čeprav jih na to opozarjajo na Kramarci grobovi padlih partizanov.

V Jazbini pri požgani Petričevi domačiji je v skalo pritrjeno spomeniško obeležje, ki prča o krutosti nemške policije. Tu je bila namreč napadena prva Koroška četa 7. novembra 1943. Ob napadu je bila smrtno zadeta domača hčerka Micka. Hiša in gospodarsko poslopje sta pogorela do tal. Očeta, mater in hčerko Nežko pa so odpeljali v koncentracijsko taborišče. Za to spomeniško obeležje skrbijo lovci iz družine Pogorevc.

V Javorju pri kmetu Počelu je pritrjena spominska plošča na zid hiše. Tu so 12. avgusta 1944 fašisti iz Črne napadli domače med žetvijo pšenice. Pobitih je bilo pet ljudi, med njimi dve sosedovi hčerki, ko sta želi pšenico. To spomeniško obeležje krasijo vse leto s cvetjem šolski učenci iz Javorja.

Mladina iz Črne pa je obiskala spomeniško obeležje in grobove borcev v Podpeci na Piko-rem. Tu sta 14. februarja 1945 padla dva borca, in sicer Albert Krajnc in Franc Svršina.

Borci iz Črne so ponesli venec na grob padlih borcev v Smarjeto pri Pliberku na avstrijsko Koroško. Prav tako so nesli borci iz Mežice venec v Libuče, kjer je pokopanih pet borcev iz Mežice in od drugod. Borci iz Prevalj pa so nesli venec na Komelj pri Pliberku, kjer je padla celotna kurirska četa Domina TV-32. Ravenski borci pa so ponesli venec v Sentrupert pri Velikovu k skupnemu grobišču, kjer je pokopanih 83 padlih borcev iz Severnokoroškega bataljona. Na ta način se borci iz ravenske občine spominjajo pokopanih borcev na Koroškem. Velike žalne komemoracije so bile v Črni na partizanskih grobovih, v Mežici in pri Barbari, kjer so pokopani borci iz Prevalj in Raven. Zelo žalostno pa je to, da avstrijske oblasti še vedno dopuščajo ustaškim in drugim zločincem, da organizirajo razne manifestacije v cerkvi v Libuči pri Pliberku proti jugoslovanski vladi. Borci iz ravenske občine menijo, da ne more priti do dobrih sosedskih odnosov z Avstrijo tako dolgo, dokler bodo dopuščali, da se bodo zbirale protijugoslovanske sovražne skupine ob jugoslovanski meji v Libuči. IGNAC ZDOVC

BRANIK

Petintridesetletnica vrnitve izgnancev

Na slovesnosti 35-letnice vrnitve izgnancev iz daljne tujine - Bavarske in 35-letnice svobode se je v nedeljo, 26. oktobra, zbralo v dvorani kulturnega doma v Braniku več sto domačinov ter občanov iz okoliških in oddaljenih krajev. Zbrali so se bivši izgnanci, borci in aktivisti NOB, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in krajevnih skupnosti.

Zaradi uspešnega partizanskega napada na kolono nemške vojske med Komnom in Branikom prve dni februarja leta 1944 se je nemški okupator maščeval nad civilnim prebivalstvom. V Braniku in Komnu je ropal, požigal in ubijal. Nad nedolžnimi ljudmi je počel, kar more početi samo zver. Izgnal je nad 600 domačinov iz Branika in približno toliko tudi iz Komna. Slabotne in bolne je zločinsko pomoril v vasi. Izgnanci so se v domači kraj vrnili šele po osvoboditvi. Toda ne vsi. Mnogo jih je umrlo v izgnanstvu.

Bogat in slovesen kulturni program so izvajali moški in ženski pevski zbor iz Branika, godba na pihala iz Vogrskega, član ljubljanskega gledališča Julij Guštin in recitatorji domače osnovne šole. Ko smo poslušali recital, nam je spomin zbežal v preteklost, v čas okupatorjevega nasilja.

Slavnostni govor je imel član predsedstva RK SZDL Slovenije Savin Jogan, ki je spregovoril o boju in žrtvah jugoslovanskih narodov ter o prispevku in žrtvah, ki so jih v tem boju dali krajanje Branika.

Ob tej priložnosti so v Braniku odprli tudi razstavo dokumentov in fotografij umrlih v izgnanstvu, padlih borcev NOV in talcev. Izdali so tudi brošuro s kratko zgodovino Branika in spominov izgnancev. K spomeniku padlim so položili venec.

LOJZE KRISTANČIČ-MINKO

KRANJ

Priznanja z zlato značko obrambe in zaščite

Ob zaključku šolskega leta 1979/80 je šolski center SOZD Iskra pripravil v petek, 20. junija 1980 prireditev v Iskrini dvorani na Laborah pri Kranju. Ravnatelj šolskega centra Franc Lebar je orisal izvenšolsko aktivnost učencev na kulturnem, športnem, družbenem področju, šolo v naravi in pestro dejavnost na področju obrambe in zaščite. Prisotne je seznanil z uspehom četrtega ocenjevalnega obdobja in z možnostjo pridobitve Titove stipendije za odlične učence. Najbolj aktivnim učencem so podelili 132 priznanj z zlato značko obrambe in zaščite za uspehe in aktivnosti v delu obrambnega krožka, komisiji za SLO pri mladinski organizaciji, teritorialni obrambi, odličnim strelcem z vojaško puško M-48 in odličnim pri predmetu obramba in zaščita, nato za delo v klubu OZN, članom ekipa CZ v šolskem centru, ki je zasedla na 8. občinskem tekmovanju PMP 4. mesto od 78 ekip, v dejavnosti šolskega športnega društva, športnih igrah z žogo, atletiki, za uspehe v smučarskih skokih, kolesarstvu, lokostrelstvu, recitalu Cankarjevih del, tekmovanju materinsčine za Cankarjevo nagrado in delovanju v uredniškem odboru šolskega glasila Plus-minus.

DRAGO PAPLER

TRUŠKE

Po dolenjskih partizanskih poteh

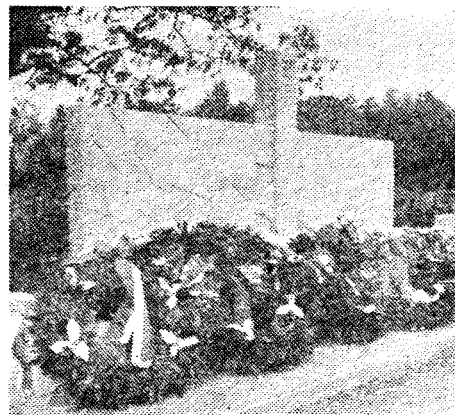
Krajni odbor ZB NOV Truske pri Kopru je za svoje borce organiziral obisk krajev, kjer so se med NOV bojevali v enotah 7. korpusa. Vodil jih je tovariš Branko Kozlovič. Borci iz Truske so med NOV prispevali velik delež za našo svobodo, saj je samo v enotah na Dolenjskem in Notranjskem padlo 10 borcev in 6 aktivistov. Območje naše krajevalne organizacije je imelo med vojno v enotah NOV 67 borcev.

Med potjo smo obujali spomine na partizanske dni. Med drugimi kraji smo obiskali Ribnico na Dolenjskem, kjer smo bili veliko bitko leta 1944. V Žužemberku smo se ustavili pred spomenikom padlih. Pot nas je nato vodila do gradu Kostanjevica na Dolenjskem, potem pa smo se vrnili domov, polni lepih vtisov. Zelim si še takih izletov.

predsednik KO ZB NOV Truske
BRANKO KOZLOVIČ

BAZOVICA

Spomenik jugoslovanskim borcev na Bazovici

Spomenik 33. jugoslovanskim borcev NOV

Nepregledna množica ljudi iz Italije in Jugoslavije, množica Slovencev in Italijanov, se je v soboto, 1. novembra, zbrala na Bazovici na slovesnem odkritju spomenika 33. jugoslovanskim borcev NOV, ki so se bojevali proti okupatorju v sestavi 9. Korpusa in 4. Armade in na pragu svobode, aprila in maja 1945, v tem boju padli. Na slovesnosti je spregovorilo več govornikov. V imenu ZZB NOV Slovenije je govoril Julij Beltram. Slovesnosti se je udeležil tudi generalni konzul SFRJ v Trstu Stefan Cigoj, ki je k spomeniku položil venec. Vsi govorniki so izrazili človeško toplo željo. Nikoli več vojne. Povsod na svetu naj vladajo mir, mirno sožitje, prijateljstvo, bratstvo in enakopravnost med narodi ter enakopravnost manjšin z večinskim narodom in zakonska zaščita in spoštovanje pravic manjšinskih narodnostnih skupnosti.

Spomenik je odkril Boris Čizmek. Delegacije z obeh strani meje pa so k spomeniku položile številne vence. Komemorativni kulturni program sta izvajala Tržaški partizanski pevski zbor in mešani zbor iz Bazovice.

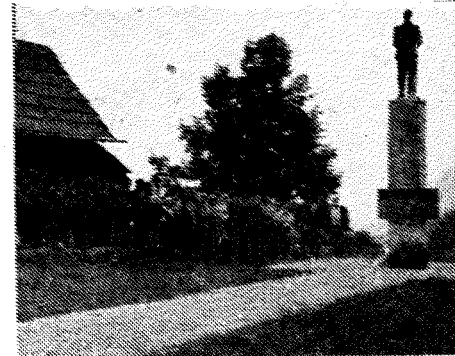
LOJZE KRISTANČIČ-MINKO

LJUBLJANA

Lep izlet

Kakor vsako leto smo tudi letos organizirali izlet članov ZB krajevalne skupnosti Urške Zatlje za Bežigradom. Bilo je toliko želja, kolikor je bilo udeležencev izleta. Vsi smo bili že predhodno seznanjeni s progo in cilji našega izleta, vendar se je kljub temu kazala radovednost, kaj vse bomo videli, kako se bomo počutili in ne nazadnje, kakšno bomo imeli vreme. Družabnost, kolektivnost, stara poznanstva in humor so začetno nervozno hitro spremenili v dobro počutje vseh izletnikov.

Naš prvi izlet je bil Slovenj Gradec. To majhno, a prijetno mesto se je vgnezdilo v Mislinjski dolini. To mesto je znano iz narodnoosvobodilnega boja, sedaj pa po zelo razvejani idustriji ter kulturni dejavnosti. Ogledali smo si likovno razstavo.

Pot nas je vodila še naprej proti severu v Ravne, kjer nas je že pričakal zelo uslužen predsednik občinskega odbora ZB. Prevzel je vodstvo izleta, nas peljal v Drago in druge kraje, kjer smo si ogledali spomenike iz NOB. Kdor pa je že v Ravnah, ne sme zgrešiti Kotelj, rojstnega kraja Prežihovega Vrance.

Po kosilu smo nadaljevali pot ob Dravi in naš naslednji cilj so bile Radlje ob Dravi. Tu smo ob spremstvu predsednika ZB položili ob skoraj odkritem spomeniku Lackovemu odredu skromen venec. Predsednik ZB nam je obrazložil dogodke iz druge svetovne vojne, ki so se dogajali na tem območju in smo mu za njegove besede vsi prav hvaležni.

Radlje ob Dravi so bile naš zadnji daljši postanek. Od tu smo z novimi vtisi in spoznanji krenili proti Ljubljani s prepričanjem, da je izlet pomenil za vsakega udeleženca novo doživetje.

Za dobro počutje se zahvaljujemo tov. Mariji Kotnik, sekretarki občinskega odbora ZB NOV Radlje ob Dravi, kakor tudi predsedniku občinskega odbora ZB NOV Radlje in Ravne na Koroškem.

LUDVIK SEŠT

Žive vezi iz boja proti fašizmu

Starodavno mesto Urbino je bilo prizorišče nenavadne manifestacije, ki so ji dali naslov Devet dni z odporniškim gibanjem. Že iz naslova je razvidno, da gre izrazito protifašistično prireditev, ki so jo vsak dan spremljala predavanja, predvajanje filmov z napredno tematiko in koncerti, odprli so dokumentarno razstavo Odporniško gibanje v pokrajini Pesaro, za zadnji dan pa je bilo predvideno srečanje s predsednikom republike Sandrom Pertinijem in predsednikom vlade Arnaldom Forlanijem. Dne 29. oktobra je tam nastopil tudi Akademski pevski zbor Tone Tomšič iz Ljubljane. Zaključek bi moral biti 1. novembra, ko bi morali odkriti spomenik v navzočnosti predsednika republike, toda le-ta je utegnil priti na dvodnevni obisk šele 9. novembra. Velik pomen prireditve je tudi v tem, da je Urbino znan po svetu kot nekdanje središče renesanse in da njegovo univerzo pozna ves kulturni svet. Studentov in dijakov je v nejm približno toliko kot prebivalcev: štirinajst tisoč. Prav zaradi prenašanja demokratičnih tradicij na mladino so se odločili za prireditev in postavitev spomenika v tem mestu namesto v bližnjem Pesaru.

Na srečanju so kot goste povabili tudi veliko število Jugoslovancev, pripadnikov nekdanjega 4. bataljona Stalingrad in druge dosegljive borce 5. garibaldinske brigade Pesaro. Zaradi ostarelosti, bolezni in denarnih razlogov nas je prišlo le omejeno število: iz Slovenije štirje, eden iz Hrvaške in šest Črnogorcev. Prišli pa so tudi svojci padlih borcev Črnogorcev, pravnik dr. Batrića Bulatovića in zdravnik dr. Radovana Bulatovića, ki so ga nacisti ubili in zažgali, ko je opravljal svojo zdravniško in tovariško dolžnost. Navzoča sta bila tudi predstavnik našega veleposlaništva v Rimu dr. Petar Pavić in namestnik sovjetskega vojaškega atašea. V nepozabnem spominu nam bodo ostala snidenja med soborci po toliko desetletjih pa tudi s tistimi kmeti, ki so nam nudili zavetje po begu iz taborišč. Partizanka Walkiria je zato prišla iz Rima, iz daljnje Norveške pa je prispela popolnoma slepa Rita, da bi bila vsaj nekaj ur skupaj s svojimi črnogorski tovariši. Predsednik pokrajinskega odbora ANPI (zveze partizanov) Carlo Paladini, predsednik skupščine dr. Vito Rosaspina in zadnji komandant 5. brigade prof. Giuseppe Mari – Carlo so močno poudarjali vlogo

jugoslovanskih tovarišev v boju proti sovražniku na njihovi zemlji. Napredni italijanski zgodovinarji, je bilo ponovno rečeno, priznavajo, da je bil bataljon Stalingrad največja in najbolj učinkovita jugoslovanska enota med partizani v Italiji. Predstavniki naših borcev je dejal, da smo ponosni na svoj delež k vzpostavitvi prijateljskih odnosov med dvema sosednjima državama. Kot borci te brigade smo bili 1962. leta med prvimi, ki smo se po vojni začeli obiskovati, navezovati stike z borci v Apeninih in dali pobudo za sklenitev pobratenja med Pesarom in Ljubljano prav na podlagi partizanskega bratstva. Prav zato pričakujemo, da bodo vodilni predstavniki Resistenze odločilno vplivali na to, da bodo čimprej priznane globalne pravice naši narodnostni manjšini v Julijski krajini. Skupaj smo počastili spomin teden prej pokopane vrhovnega komandanta garibaldincev Luigija Longa, ki je bil tudi jugoslovanski narodni heroj.

Vsi jugoslovanski borci smo prejeli spominsko medaljo z diplomom, novo Marijevo knjigo o 5. brigadi in rdečo garibaldinsko ruto z oznako brigade. Tisti tovariši, ki niso utegnili priti na

slovesnost, bodo spominke prejeli ob prvi priložnosti.

V nedeljo, 9. novembra, je predsednik republike Sandro Pertini v navzočnosti predsednika vlade in ministra za delo odkril spomenik borcem 5. brigade Pesaro in boju proti fašizmu (tak je uradni naslov!). Velika modernistična skulptura iz bron, ki je delo kiparja Umberta Mastroiannija, stoji v parku sredi trdnjave Alborno, visoko nad mestom, odkoder je razgled skoraj na vso pokrajino. Navzočnost predsednika vlade Forlanija na tej slovesnosti je v današnjem trenutku velikega pomena za vso Italijo: doma je iz te pokrajine in pravo je študiral v Urbino. O njunem pogovoru z množico študentov je pisal ves italijanski tisk. Temo razgovora pa si lahko predstavljamo.

Na vsakem koraku smo bili deležni največje pozornosti, kot izraz iskrenega prijateljstva do naše domovine. Tudi na to smo lahko ponosni.

Svoje soborce v širši in ožji domovini želim razveseliti tudi z vestjo, da je legendarni protifašist in komandant Samuele Panichi še živ in da jih prav pristrčno pozdravlja. Dopolnil je 93 let.

Polde Vrbovšek

Obvestilo

V počastitev 35. obletnice osvoboditve, vljudno vabimo vse nekdanje člane Skoja iz Cerknega in okolice (bivši okraj Cerkno) na tovariško srečanje, ki bo 22. novembra 1980 v Cerknem.

Zbor udeležencev bo ob 15. uri v avli osnovne šole Spomenika NOB v Cerknem, kjer bo izveden krajsi kulturni program. Sledilo bo polaganje vencev ob grobnici in ogled tovarne ETA v Cerknem. Po ogledu tovarne bo večerja v hotelu ETA in prijateljsko kramljanje.

Ker srečanje ni uradnega značaja, nosi stroške vsak posameznik, ki se bo srečanja udeležil.

To vabilo naj velja predvsem za tiste nekdanje skojevce, ki niso prejeli osebnega vabila zaradi nam neznanega naslova. Prijavite se pisno čimprej, najkasneje do 15. novembra 1980 na naslov:

Mestni muzej Idrija-oddelek NOB Cerkno, 65282 Cerkno.

Prepis zemljišč

Po izidu zakona v Uradnem listu SRS, šte. 26/73 za ureditev zemljiško-knjižnega stanja vojaških pokopališč in grobov je minilo že več let. Zakon obvezuje občinske skupščine, da morajo v roku enega leta urediti zemljiško knjižno stanje. Na večkratno urgenco odbora za varstvo spomenikov NOV pri kulturni skupnosti Slovenj Gradec in občinskega odbora ZZB NOV Slovenj Gradec so se lotili odmere zemljišč, na katerih so spomeniki in grobišča padlih partizanov NOV in talcev, v družbeno last.

Člana odbora za varstvo spomenikov Ludvik Pušnik in Stanko Hovnik ter predstavnica občinske skupščine Hodnikova so obiskali lastnike, ki so brezplačno odstopili zemljišče v družbeno last.

Največ zemljišča, okrog 300 kvadratnih metrov, sta tudi brezplačno odstopila zakonca Kristina in Dominik Zakeržnik, Kozjak. Tu je lepo urejen spomenik z nasadom in grobišče, kjer je pokopanih 37 padlih borcev.

Vsem gre zahvala in priznanje, posebno pa še zakoncema Zakeržnik.

Stanko Hovnik

Odmera zemljišča v zasebni lasti v družbeno pri Zakeržniku na Kozjaku.

Iščem soborca iz Savinjskega bataljona

Iščem tovariša – soborca iz Savinjskega bataljona. Njegovo ime sem že pozabil. Sredi avgusta 1943. leta smo bili v moravskih hribih na levi obali reke Save obkoljeni. Devet tovarišev se nas je prebijalo iz nemških obrocev. Iz smeri Moravce, Senožeti prek Save, blizu Jevnice. Vseposvoda je bil sovražnik, nas devet pa kar podnevi popoldne okrog 5. ure prek Save, saj druge izbire nismo imeli. Življenje ali smrt. Izmed devetih tovarišev je znal plavati samo eden. Nemci so nas pognali v deročo Savo. Jaz sem bil tisti srečnejši, ki sem prijel tovariša, ki je znal plavati, za srajco. V zelo težkih pogojih sva naposled le nekako srečno prešla Savo in se pridružila bataljonu. Imenovanega tovariša prosim, naj se mi javi na naslov:

Janez Bugar
Valburga 21
61216 Smlednik

Poizvedba

Po preboju štirih bataljonov 14. divizije v Doliču 18. februarja 1944 na Pohorje so se borci nastanili na treh kmetijah v kraju Paka. Tu je prišlo do izdaje. V boju z Nemci je padlo 13 borcev Serčerjeve brigade. Mrtve so odpeljali v Vitanje ter jih na tamkajšnjem pokopališču pokopali.

Prosimo, da sporočite osebne podatke padlih, na naslov: OBČINSKA KULTURNA SKUPNOST SLOVENJ GRADEC – ODBOR ZA VARSTVO SPOMENIKOV NOV – SLOVENJ GRADEC.

Poizvedba

Dolenjsko – belokranjski pododbor 4. brigade VDV – partizanskih kurirjev pripravlja monografijo in odkritje spominskega obeležja padlim kurirjem TV 3 a Alojzu Jančarju, doma iz Laz in Vojku, po nepreverjenih podatkih je bil to Janko Korek, študent iz Črnomlja. Za Vojka je znano, da je znal zelo dobro igrati na kitaro, ki jo je prinesel s seboj k partizanom po razpadu Italije.

Jančarja in Vojka so belogardisti ujeli 2. junija 1944 v bližini Brezarjevega mlina (Znojile – Krka), pokopana pa sta bila na pokopališču na Krki. Po osvoboditvi so svojci prekopali Alojza Jančarja, Vojka pa niso, in nam še sedaj niso znani točni podatki.

Odbor naproša vse preživele kurirje, terenske delavce in prebivalce Znojil in Muljave, ki so poznali kurirja, naj pošljejo vse podatke o padlih kurirjih, predvsem pa ime in priimek in kraj rojstva na ZZB občine Grosuplje – pododbor za dolenjsko-belokranjsko območje 4. brigade VDV.

Obiskali smo Jasenovac in Kozaro

Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV občine Sentjur pri Celju je organiziralo izlet v zloglasno taborišče Jasenovac in na legendarno Kozaro. Izleta so se udeležili tudi mladi predstavniki občinskih družbenopolitičnih organizacij z namenom, da se seznanijo z veličino naše ljudske revolucije, da se poklonijo velikim žrtvam in hkrati podoživljajo velike zmage naše narodnoosvobodilne vojske.

Iz Sentjurja smo že ob šestih krenili na pot. Z nami sta potovala tudi dva preživela taboriščnika Jasenovca, Jernej Borovnik iz Sentjurja in Gabrič iz Dobrne. Njuno pripovedovanje lastnih doživetij nas je vse zelo prevzelo. Tovariš Gabrič je pripovedoval o dogodkih, polnih nadčloveških naporov, mučenja, krutega sadizma in krvavega ubijanja. Med drugim je živo opisoval, v kako težkih okoliščinah so morali na smrt obsojeni taboriščniki garati na področju Bročice, kjer je bilo prvotno taborišče, postavljeno na močvirju in je bilo nenehno izpostavljeno poplavam. Do kolen v vodi so morali delati znani »nasip smrtni«. Na tisto taboriščnikov je pri delu omagalo zaradi naporov in mučenja; tovariši sotrpini pa so jih morali zasipati z zemljo.

Ogledali smo si muzej, kjer smo videli poleg grozljivega slikovnega materiala tudi razno mučilno orodje, kakor nože »klavcev«, znane »kame«, bodala, sekire, kije, kar je vse služilo za pobijanje nesrečnih žrtev. Profesorica – kustos muzeja nam je ob dokumentarnem filmu pripovedovala o krvavih zločinih v taborišču. Nad vse pretresljiva je bila usoda nekega židovskega zdravnika. Tega so zaradi njegove izredne sposobnosti še potrebovali za najnujnejše zdravniške posege, skrivoma pa je tudi pomagal svojim sotrpinom v taborišču. Ustaši so izvedeli za njegovo tajno delo, zato so si zanj izmislili najkrutejšo kazen: Pripeljali so njega, ženo in hčerko. Z razbeljenim bodalom so hčerki prebodli oči, nato pa so celo družino pobili.

Pretreseni nad vsem, kar smo videli in slišali, smo zapisali v spominsko knjigo: »Ob pogledu na sledove krvavega nasilja se sprašujemo, kje je bil v tistem času ČLOVEK?«

Zelo impresivno je na nas učinkoval veličasten spomenik, posvečen nad 700.000 žrtvam, ki so padle v Jasenovcu in manjših bližnjih taboriščih, ki so spadali pod centralno upravo Jasenovca.

Tovariš Gabrič je pripovedoval, kako se je rešil. Ustaši so hoteli vse taboriščnike pred zaključkom vojne v Jasenovcu pobiti. Na poti z vlakom iz Lepoglave proti Jasenovcu je skupina taboriščnikov z malim nožičem narezala deske v vratih, nato pa so ponoči poskakali iz drvečnega vlaka. Tisti, ki so se tako rešili, so se po raznih zvezah priključili partizanom, med njimi je bil tudi Gabrič.

Iz Jasenovca smo nadaljevali pot skozi Prijedor, prek Save in Une proti Kozari. Že od daleč smo zagledali obrise mogočnega spomenika. Spominja nas na težke boje, ko so v tretji ofenzivi junija in julija 1942 Nemci skupno z ustaši in četniki obkoljevali osvobodeno ozemlje Kozare. V neenakem boju je padlo 1700 borcev, okrog 50.000 civilnega prebivalstva pa so odgnali v taborišča, kjer jih je le malo preživelo. Prek 20.000 prebivalcev so borci rešili in so se skupno z njimi prebili skozi sovražnikov obroč na Grmeč planino.

Tudi na Kozari smo si ogledali muzej in se še podrobneje seznanili s tako tragično, vendar veličastno epopejo Kozare.

Ob mislih na neštete žrtve, a hkrati junaške zmage naše narodnoosvobodilne vojske se nam je porodilo globoko čustvo ponosa: Narod, ki ima take junake, ne bo nikoli premagan...

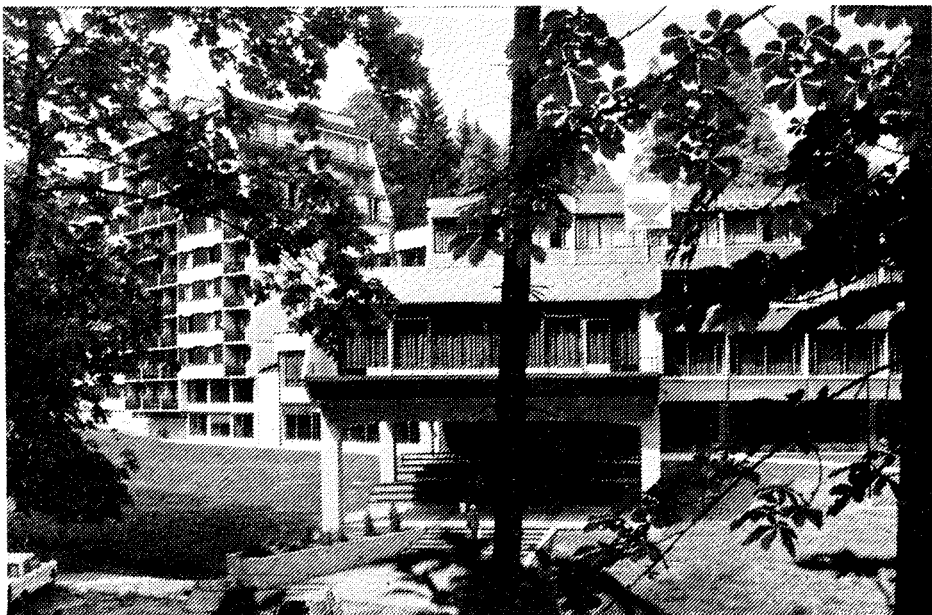
Dragica Rauter

zdravilišče dobrna
63204 dobrna
tel. /063/ n.c. 778000
direktor 778012
recepција 778023
telegram: zdravilišče dobrna
tekoči račun: sdk celje 50700 603 30463

INVALIDI, BORCI, UPOKOJENCI

odločite se za dopust, oddih, zdravljenje
v DOBRNI

V zdravilišču Dobrna uspešno zdravimo ginekološka, ortopedska, revmatična, nevrolška obolenja, idr.
V novem hotelu visoke B kategorije je pacientom in drugim gostom na voljo: kozmetična nega, savna, solarij, veliki termalni bazen, avtomatsko kegljišče, trim kabinet in posebni prostori za seminarje in predavanja.

IZDELOVANJE NOTRANJE OPREME IN POHIŠTVA
Mengeš, Blejčeva cesta
Telefon: (061) 737-137, 737-321
Tek. rač. št.: 50120-601-30138 LB Domžale

Izdeluje pohištvo in opremo po naročilu in pasarska dela.

GRADNJA INDUSTRIJSKIH OBJEKTOV p.o;

LJUBLJANA, Kerdeljova ploščad 24

»Dejavnost delovne organizacije je: gradnja vsakovrstni industrijskih in drugih investicijskih objektov in naprav, vključno izdelava tehnične dokumentacije, izdelava naprav in objektov, nabava in prodaja ali vgrajevanja investicijske opreme, priprav in naprav ter gradbenih objektov in sicer na področju metalurgije in livarstva, kovinske industrije, energetike, industrije gradbenih materialov in nekovin, procesne industrije, papirne in lesne industrije, integralnega transporta in skladiščne tehnike ter varovanja človekovega okolja in ekologija.«

TO-MO-DI

TOPLI MONTAŽNI DIMNIK
Z GIBLJIVO
KISLOODPORNO
OGNJESTALNO
ŠAMOTNO CEVJO

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE
61000 LJUBLJANA, OPEKARSKA 13
Tel. 22-113, 20-641
Telex 31420 YU KIP
Tekoči račun 50103-601-23238

INVALIDI, BORCI, REZERVNI OFICIRJI, UPOKOJENCI IN VSI POČITKA, ZDRAVJA IN MIRU POTREBNI

Odločite za počitek, oddih in zdravljenje v

ŠMARJEŠKIH TOPLICAH,

kjer boste v odličnem zdravilišču v prekrasnem slovenskem raju pozdravili:

kronične bolezni na srcu in ožilju
stanje po srčnem infarktu
angino poktoris
povečan krvni pritisk
nevrovegetativne znake v kronični obliki
rehabilitacijo po večjih poškodbah, operacijah ali boleznih menagerske bolezni

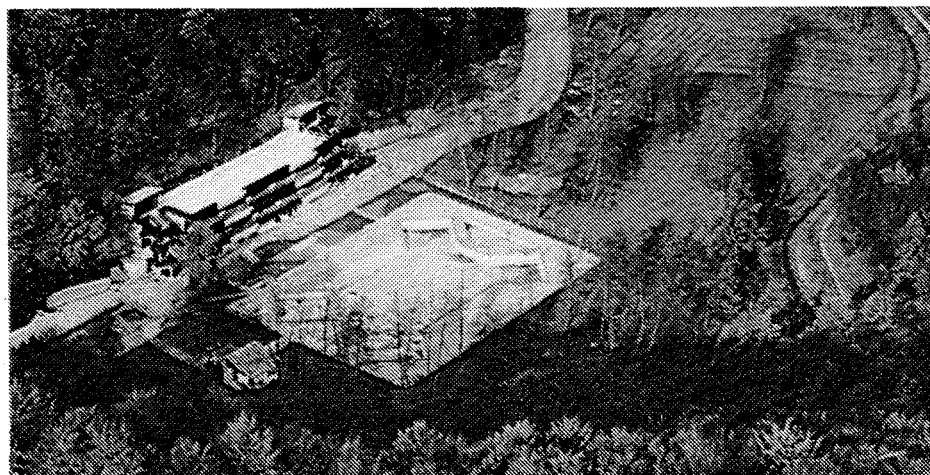
V Šmarjeških toplicah nudijo cenen aktivni oddih in rekreacijo po izvensezonskih cenah:
Vikend paket v dvoposteljni sobi 580 din.
10-dnevni paket v dvoposteljni sobi 2.750 din.
7-dnevni paket v dvoposteljni sobi 2.000 din
program 10-dnevnega zdravljenja 4.500 din.
Z zdravljenje v enoposteljni sobi znaša dnevno 70 din.
Te znižane cene veljajo do 15. aprila 1981.

PROGRAM REKREACIJE: je namenjen osebam, ki imajo zmanjšano delovno sposobnost ali kronične izčrpanosti zaradi dela in življenjskih pogojev, še vedno pa niso izražene bolezni. Moderna tehnologija zahteva enostransko specializirano delo, ki zaposluje le posamezne organe, kar izziva telesno in duševno utrujenost, psihično pasivnost, napetost in nemir. V teh okoliščinah oslabijo, degenerirajo ali odpovedujejo najbolj zaposleni in življenjsko pomembni organi. Aktivni oddih in rekreacija je učinkovit način zaščite delovnega človeka od posledic modernega načina življenja in dela. Osnovni cilj je, obnavljanje delovne sposobnosti, zmanjšanje odsotnosti iz dela in preprečevanje invalidnosti.

Program 10-dnevnega oddiha in rekreacije obsega:
1. prvi specialistični pregled in kontrolni specialistični pregled
2. EKG, ergometrija in antropometrija
3. skupinska telovadba v vodi in na suhem
4. potrebna dietalna prehrana

Cena penziona s programom rekreacije je 320,00 din dnevno.
Navedene cene programov veljajo od 16. oktobra 1980 do 15. aprila 1981.

Poleg navedenih pogramov pa obstajajo možnosti vse vrste rekreacije, sprehodov, športa, ribolova, lova, spoznati bližnjo in daljnjo okolico ter se v celoti sprostiti, saj je Zdravilišče Šmarješke Toplice v svojo privlačno in specifično lego privlačen turistični kraj, ki omogoča s svojimi zdraviliškimi in turističnimi storitvami prijetno bivanje in hitro okrevanje.

Danica Krpan-Duška

Na pokopališču v Bukovici smo se 24. oktobra ob udeležbi številnih domačinov, svojcev in sorodcev poslovili od Duške - Danice Krpan.

Rojena je bila v Volčji dragi, v družini Košuta. Na majhnem koščku zemlje, oče je umrl v času gospodarske krize, je Danica odrasla med šestimi lačnimi usti. Doživljala je težko mladost. Njen brat Ivan se je pridružil partizanom jeseni 1942, vsa družina pa je bila že poprej vključena v OF. Tudi Danica, ki je dobila ilegalno partizansko ime Duška, se je že poleti 1942 aktivno vključila v obveščevalno delo. Bila je obveščevalka in kurirka na spodnjem Vipavskem. Septembra 1942 so fašisti aretirali njeno mater in njo ter ju internirali v Frosinone v Italiji. Tudi tukaj se je pridružila borbem in aktivistom med interniranci, ob kapitulaciji Italije pa je pobegnila domov in se vključila v VOS za Goriško, kjer je postala obveščevalka. Kot obveščevalka se je udeležila tudi obveščevalnega tečaja v Gradacu pri Črnomlju in se avgusta 1944 vrnila na Vipavsko. Kot kirurka in obveščevalka UDV in OZNA je zbirala podatke in gradivo sredi sovražnikovih postojank. V začetku novembra 1944 je zaradi izdaje padla v roke fašistom v Dornberku, ki so jo izročili Nemcem. Še med aretacijo je uničila pošto, ki jo je imela pri sebi, gestapovci in esesovci pa kljub mučenju niso izvedeli ničesar. Poslali so jo v taborišče Ravensbrück, od koder se je povsem izčrpana vrnila po osvoboditvi. Poročila se je s sorodcem in znanim obveščevalcem Alojzom Krpanom - Aleksandrom, članom VOS in VDV ter oficirjem JLA. Nazadnje sta živela v Novi Gorici, zelo pogosto pa tudi v Volčji dragi, kjer so domačini izkazali obveščevalki Duški vse spoštovanje z množico vencev in veliko udeležbo ob njenem zadnjem slovesu.

Ivan Podbregar

Rojen je bil leta 1914 v Mediji-Mlinše. V NOV je aktivno sodeloval od maja 1943. Marca letos smo ga pokopali na pokopališču v Kolovratu.

Angel Tence

V Ljubljani smo avgusta pokopali devetdesetletnega Angela. Rojen je bil v Sv. Križu pri Trstu v napredni slovenski družini. Zaradi fašističnega nasilja je leta 1931 emigriral v Jugoslavijo. Takoj leta 1941 se je vključil v OF, kjer je imel več pomembnih funkcij do aretacije junija 1944. Odpeljali so ga v Nemčijo, od koder se je vrnil po osvoboditvi. Za zasluge je bil odlikovan. Po vrnitvi iz internacije delal na kulturnoprosvetnem področju.

Ludvik Hrovat

Julija smo se poslovili od Ludvika Hrovata iz Borovnice. Rodil se je pred 54. leti blizu Velenja. Ludvika so Nemci prisilno mobilizirali, toda ob prvi priložnosti je zbežal in se vključil v NOV. Oktobra 1947 je bil demobiliziran in po končani gozdarski šoli se je zaposlil pri Gozdnem gospodarstvu na Vrhniki.

Jože Lampelj

Aprila smo na ljubljanskih Zalah pokopali tovariša Jožeta, rojenega leta 1923 v Ljubljani. Takoj po okupaciji ljubljanske pokrajine je začel aktivno in organizirano delati za NOG. Aprila 1942 so ga odgnali v taborišče Gonars, od tam v Renici, nato v Teramo. V Ljubljano se je vrnil maja 1945. Bil je odlikovan.

Leopold Kogoj

Na pokopališču v Lokovcu smo se junija poslovili od Leopolda Kogoj. Umril je v 81. letu starosti. Za OF je začel delati konec leta 1942. Fašisti so ga junija 1943 aretirali in poslali v tržaške zapore. Po razpadu Italije se je vrnil na svoj dom v Gornji Lokovec, a so ga Nemci septembra 1943 ponovno aretirali in odpeljali v koncentracijsko taborišče. Tudi po osvoboditvi je aktivno deloval v raznih organizacijah. Bil je odlikovan.

Jože Bizjak

Julija letos je v 75. letu starosti umrl Jože Bizjak. Pokopali smo ga na kranjskem pokopališču.

Anton Kumer

Zadnje dni avgusta smo se na novomeškem pokopališču poslovili od Antona Kumra. Rodil se je leta 1910 v Golobinju pri Mirni peči. Že v začetku leta 1942 je sodeloval z NOV na terenu. Leta 1943 je odšel v brigado Ivana Cankarja. Bojeval se je na Dolenjskem in Notranjskem. Leta 1944 je bil ranjen v boju na Cvibljah pri Trebnjem. Ostal je brez desne noge. Za svoje delo je bil večkrat odlikovan.

Anton Tomažič

Rodil se je leta 1905. Med vojno je sodeloval v NOB in bil je zaprt v Dachau. Po vojni je sodeloval v raznih družbenopolitičnih organizacijah. Avgusta smo ga pokopali na kranjskem pokopališču.

Marija Rosina

Umrila je septembra, stara 78 let. Bila je članica ZB NOV Zagorje. Rojena je bila v Dobovi pri Brezicah. Že v stari Jugoslaviji je pomagala članom KP v revirjih. Med NOB je oskrbovala partizane s hrano. Pokopali smo jo na zagorskem pokopališču.

Marija Zorza

Na postojnskem pokopališču smo junija pokopali Marijo Zorzo. Rodila se je na Belškem leta 1911. Vsa družina je sodila pod Italijani med zavedne Slovence, zato so jih preganjali. Marija je začela delati aktivno in organizirano za NOG v aprilu 1943.

Katarina Rihtaršič

Kati Rihtaršič, rojena Oblak, je umrla v 81. letu starosti. Rodila se je v Poljanski dolini. Ko se je poročila, je živela v Srednji Radgoni. Po požigu Radovne, ko so ji ubili tudi moža, se je naselila v Krnici pri Gorjah. Od vsega začetka je delala za partizane kot aktivistka. Avgusta smo jo pokopali na gorjanskem pokopališču.

Anton Rebec

Pokopali smo ga avgusta v Postojni. Rojen je bil v Postojni leta 1927. V NOG se je vključil takoj po razpadu Italije. Nekaj časa je bil v Dolomitskem odredu, vendar so ga zaradi mladosti poslali na teren, kjer je delal do osvoboditve.

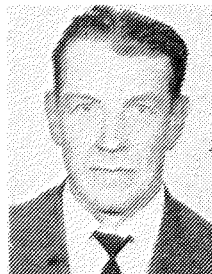
Ivana Potočnik

V juniju je umrla Ivana Potočnik, rojena leta 1889. Med vojno je aktivno in organizirano delala za NOB.

Franciška Bartol

Oktobra je v 84. letu starosti umrla Franciška Bartol, rojena Knavs, po domače Antonova mama iz Travnika v Loškem potoku. Po vdoru okupatorja se je z možem Alojzom in vso družino takoj vključila v delo OF. Kot kmetica je lahko dajala razne pridelke in drugi material, ki je bil potreben za preiskrbo aktivistov, bolnišnic, komande mesta Ribnica, okrožja in rajona Ribnica. Nudila je tudi pomoč ranjenim partizanom iz bolnišnice Ogenca. Zaradi njene zavezanosti in požrtvovalnosti med vojno so jo po vojni obiskovali nekdanji partizani in aktivisti. Vse do smrti je bila delovna in je skrbela, da je bila obdelana vsaka ped zemlje. Pokopali smo jo na potoškem pokopališču.

Anton Žunič

Avgusta smo se od njega poslovili na pokopališču v Zelmljem. Rodil se je leta 1919 v vasi Pavičiči, občina Črnomelj. Zaradi delovanja v OF je izgubil službo in potem je prevažal material za potrebe partizanov. Po blokadi Črnomlja se je javil v partizansko vojsko, vendar je bil zaradi bolezni ponovno dodeljen terenski službi, ki jo je opravljal vse do leta 1945. Vsa povojna leta je bil aktiven član borbevske organizacije.

Matija Debevc

V Postojni smo junija pokopali Matijo Debevca. Rojen je bil leta 1913 v Postojni. Aktivno in organizirano je začel delati za NOG takoj, ko se je vrnil iz Italije, to je 9. 9. 1943. Tako je delal do decembra 1944, nato pa odšel v operativne enote. Za zasluge je bil dvakrat odlikovan.

Rudolf Košak

Na pokopališču Barbara v Prevaljah smo se septembra poslovili od borca Rudolfa Košaka, rojenega leta 1916 v Prevaljah. Aprila 1943 je vstopil v 1. koroški bataljon. Pozneje je bil komandant 17. TV postaje Koroška-Stajerska. Dvakrat je bil ranjen. Po osvoboditvi je bil vključen v razne politične organizacije. Za svoje delo je prejel šest odlikovanj.

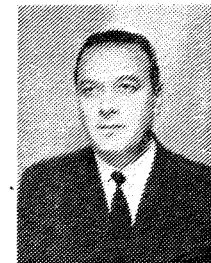
Viktor Pogačar

Rojen je bil leta 1906 v Spodnji Radovni. Za NOV je začel sodelovati leta 1942 in leta 1943 je postal član terenskega narodnoosvobodilnega odbora. V NOV je vstopil leta 1944. Bil je komisar 1. bataljona Vojkove brigade. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost. Pokopali smo ga na pokopališču v Zgornjih Gorjah.

Andrej Stegelj

Na postojnskem pokopališču smo se septembra poslovili od Andreja. Rojen je bil leta 1914 v Goričah pri Postojni. V začetku leta 1942 so ga Italijani odpeljali v delovni bataljon, odkoder je še pred razpadom Italije pobegnil in se priključil Kobariškemu bataljonu. Nato je prišel v tehnično Nanos-baza B-31. Bil je dvakrat odlikovan.

Milo Vodopivec

Rodil se je pred 61. leti v Vrtovčah nad Ajdovščino. Kot italijanski vojak je pred razpadom Italije zbežal in se prethotopil v zavezniško anglo-ameriško vojsko. Kmalu je vstopil v NOV in se bojeval v 12. dalmatinski brigadi. Pred prihodom na Reko je bil ranjen. Po vojni se je zaposlil v ljubljanski knjigovodnici. Prvo nedeljo v septembru smo ga pokopali na pokopališču v Smarjah na Vipavskem.

Anton Čop

V drugi polovici avgusta smo se poslovili od devetipetdesetletnega Antona Čopa, rojenega v Strojčih pri Osilnici. Kmalu po okupaciji domovine so ga odpeljali v zapore na Sušak pri Reki in nato v zapore na Sicilijo. Ob razpadu Italije se je izčrpan vrnil domov, vendar se je kmalu vključil v partizanske vrste in se bojeval do osvoboditve.

Suzana Oblak

Rodila se je leta 1892 v Idriji. Med vojno je aktivno sodelovala v NOB. Pokopali smo jo junija na kranjskem pokopališču.

Jože Jesih

Na zagorskem pokopališču smo avgusta pokopali Jožeta Jesiha iz ravenske vasi pri Zagorju. Bojeval se je v Prvi jugoslovanski brigadi, ki je bila ustanovljena v Sovjetski zvezi. Težko delo v trboveljskem rudniku je pripomoglo, da je umrl star komaj 62 let.

Miro Jurca

Na beljskem pokopališču smo ga pokopali avgusta. Rojen je bil v Gorenjah pri Postojni leta 1903. Ze pred razpadom Italije se je vključil v NOG, nato je bil v Gradnikovi brigadi in nazadnje v 9. korpusu. Bil je dvakrat odlikovan.

Darinka Kogoj-Mira

Znana partizanska aktivistka in politična delavka Mira je umrla 31. oktobra. Rojena je bila leta 1919 v zavedni kmečki družini v Kneži v Baški grapi. Med prvimi je bila na Tolminskem povezana v narodnoosvobodilno gibanje ter je tudi sama postala kmalu ena najvidnejših aktivistk na svojem območju. Julija 1942 je morala v ilegalo, kmalu pa iz domačih krajev na politično delo drugam; velik del svojega aktivnega boja za svobodo in zmago revolucije je prebila na Tržaškem in v Slovenski Istri.

Pred osvoboditvijo se je znašla na političnem delu v Slovenski Benečiji, svoboda pa je dočkala v Tolminu, odkoder je bila poklicana na delo v takratni okrajni odbor Protifašistične ženske zveze v Gorici, kjer je ostala tri mesece. Bila je delegatka na prvem kongresu AFŽ v Ljubljani, nato pa mesec dni na partijskem tečaju na Repentaboru. Delo je nadaljevala v poštini službi. Bila je vedno dosleden in izrazit partijski politični delavec, aktivna in prizadevna aktivistka tudi med ženami in mladino. Kljub bolezni je Darinka vse do svojega konca ohranila svojo vedrost in tovariški odnos do sorodcev in še predvsem do mladine. Bila je nosilka partizanske spomenice 1941 in številnih visokih odlikovanj, s katerimi se ji je domovina še v življenju oddolžila in ji dala priznanje za njeno življenjsko delo.

Cveto Močnik – Florjan je bil rojen leta 1914 v Ljubljani. Študiral je pravo in že pred okupacijo diplomiral. Bil je vsestranski športnik, plavalec, vaterpolist. Najboljše uspehe je dosegel v kajakaštvu – 1. mesto na prvenstvu Jugoslavije, v smučarskem teku pa je bil študentski prvak. Kot član reprezentance je na študentskem svetovnem prvenstvu leta 1938 v Švici med našimi študenti dosegel najboljše rezultate.

Že jeseni 1941. leta je prišel k partizanom in se udeležil znamenitega napada na Lož, ki ga je vodil poročnik bivše jugoslovanske vojske, narodni heroj Ljubo Šerčer, prav tako znan športnik – smučar, planinec in nogometaš.

V novembru 1941. leta se je s herojema Dakijem in Šerčerjem začasno umaknil v Ljubljano, kjer je deloval ilegalno, sredi decembra 1941 pa se je vrnil v Zidanskov bataljon na Kožljek. Zaradi izrednih sposobnosti, bojevitosti in priljubljenosti med borci je bil spomladi 1942 postavljen za komisarja Zidanskovega bataljona, nato za komisarja Kočevskega odreda, oktobra 1942 je postal vodja agitpropa Šerčerjeve brigade, nato pa sekretar partijskega biroja iste brigade.

Ko se je v začetku 1943. leta razvnel osvobodilni boj na Primorskem, ga je Glavni štab NOV in POS postavil za komisarja Soškega, spomladi pa severnoprimskega odreda. Ob formiranju Gradnikove brigade je bil samo en dan, 26. aprila 1943; njen komisar. Na čelu borcev je pri preboju omahnil v smrt. Za svoje nesebično partijsko delo in delo v organiziranju partizanskih bojnih enot, za svoja junaštva in herojsko smrt je bil leta 1953 proglašen za narodnega heroja.

Zadnji juriš komisarja Florjana

Miloš Rutar

Cvetova športna pot

Cveto je bil že od svoje rane mladosti ves predan športu. Rad je kolesaril, plaval, s prijatelji je v Ljubljani in na Bledu igral vaterpolo, smučal je na Krvavcu in Pokljuki, nastopal je tudi v folklori, tekmovalno pa se je že kot mladinec odločil za kakaj in smučarski tek.

V Ljubljani smo obiskali brata Zlata Močnika, nosilca spomenice, znanega partizanskega izdelovalca klišejev in cinkografa, izdelovalca ponarejenih legitimacij in drugih dokumentov v centralni tehniki, ter Cveto, poročeno Novak, hčerko Cveta Močnika. Oba hranita mnogo športnih fotografij, odrezkov iz časopisov, športnih brošuric ter Cvetovih strokovnih zapisov o treningih kajakašev in smučarjev tekačev. Hčerka Cveta je pred kratkim na podstrešju našla originalen očetov dnevnik, kamor si je skrbno, še s pisavo 14-letnega dijaka, do študentovskih let vpisoval vse vzpone v hribe, kolesarske izlete, smučarske in kajakaške treninge od 1928. leta dalje.

Na prvi strani dnevnika sta še danes ohranjeni 2 planiki. Obrnimo nekaj porumenelih listov dragocenega dokumenta:

– Ljubljana – Rožnik – Koseze – Podutik – Sv. Katarina in nazaj na smučeh – januarja 1928;

– Ljubljana – Št. Vid – Vodice – Cerklje – Sv. Ambrož – Jezerca – Kriška planina na Krvavcu (30 kilometrov s kolesom, za vso pot iz Ljubljane do kriške planine sem rabil 5 ur, s počitkom vred) – 15. novembra 1935;

– Ljubljana – Podnart (z vlakom), nato po Savi s kajakom do Kranja in dalje skozi Drulovko do Mednega. Prvič s kajakom na divjih vodah – 13. septembra 1936;

– Pokljuka, Šport hotel – Mrzli studenec – Kranjska dolina – Šp. hotel – Mesnovec – Šport hotel – Grajska pl. – Kokošine – Rčiška pl. – Mrzli studenec – Šp. hotel – Mrzli studenec – Zatrnik – Gorje – Bled, 70 kilometrov na smučeh – 21. marca 1937;

– Boh. Bistrica – Sv. Janez (2 x) – Nomenj – Soteska – Boh. Bela – Bled, 40 kilometrov s kajakom – 27. junija 1937;

– na Pokljuki je bil tečaj smučarskega kluba (SK Ljubljana) za teke in skoke od 3. do 10. januarja 1937. Tečaj za teke sem vodil sam, tečaj za skoke pa Ol. Hansen. Tečaja se je udeležilo 10 tekmovalcev. Izmed teh so bili 4 od Haška iz Zagreba.

V dijaških letih je Cveto Močnik urejeval z roko pisano revijo Šport in narava. Prva številka, junija 1929, vsebuje članke o športu, teku in hoji, poročilo s tekme Š. D. Mladina, prvi vzpon na Matterhorn (priredil Pavel Kunaver), mednarodne motociklistične dirke na Teznu, pregled svetovnih in državnih lahkoatletskih rekordov, fotografiji (iz časopisa) Američana Kinga, ki je skočil v višino 1,94 metra in Finca Ritole, ki je na 5000 metrov premagal Nurnuja s časom 14:38, šport in poklic (o škodljivosti nekaterih poklicev, škodljivosti življenja v velemestih in o potrebi športa), za smeh in kratek čas in razpis za prvenstvo ŠD Mladina.

Cveto je dobro govoril nemško. Ker pa se naše najboljše smučarje trenirali tudi Norvežani Hansen in Finci Kuisma in Korhonen, ima v svojem dnevniku zapisane finske besede za sporazumevanje. Prav tako se je kot študent ukvarjal z dopisništvom in je mnogo veslaških in smučarskih tekmovalcev pošiljal v dnevnik Jutro športna poročila z rezultati. Ohranjen je časopisni izresek, ko je Močnik poročal iz Pariza o zadnji etapi Tour de France, ko je zmagal legendarni italijanski kolesar Bartalli.

Izreden posluš je imel za strokovno delo. zapisoval je teoretična predavanja finskih, norveških in čeških strokovnjakov in pripravil besedila z risbami za smučarsko, kajakaško in atletsko gimnastiko, masažo in druga navodila trenerjev in strokovnjakov.

V strokovnem članku Kako naj živim za tekmovalca v teku je med drugim zapisal: »... V glavnem treningu je treba življenjskega reda, potreben je sistem pri vstajanju, počivanju in spanju. N. pr. če je kdo navajen, da hodi vedno spat ob 11. uri, ne sme sicer zvečer pred tekmo v posteljo že ob 9. uri, zato ker se naslednje jutro ne bo počutil svežega, obratno, običajno je človek zbit in ni za nobeno rabo.

Tudi čtivo lahko precej pomaga k okrepitvi tekmovalne volje, predvsem tako, v kateri opisuje pisatelj skoraj neverjetne napore telesa in volje. (Sven Hedin, opisi plezalnih tur, arktičnih ekspedicij in njihovih bojev z naravo, itd.)

Smučar potrebuje v glavnem ogljikove hidrate, sladkor in maščobe. Jé naj predvsem sočivje in sadje! Pije naj mleko. Žvečiti počasi. Tudi se ne najesti prek mere! S čemernim želodcem ne more telo nič doseči...»

Se nadaljuje

Dvanajsto srečanje pionirjev dopisnikov Slovenije

Tudi v prihodnje z roko

Rastemo pod Titovo zastavo. Pod takšnim geslom se odigravajo letošnje Jugoslovanske pionirske igre. Njihov namen je oživiti vrednote, za katere si je prizadeval tovariš Tito, oplajati naše delo z njegovim, pionirje vzgojiti v dobre učence, kajti samo dober učenec bo pozneje tudi dober delavec in samoupravljalec. Vzgojo za takšne vrednote pa je treba vplesti v vso aktivnost pionirjev, ne le v šoli, pač pa tudi v krajevni skupnosti, kjer pionir živi. Skratka, lik pionirja naj zasveti kot tista luč, ki zagotavlja srečno in trdno prihodnost naši domovini.

Glede na tematiko je program Jugoslovanskih pionirskih iger razdeljen na pet področij, ki jih vodi pet posebnih komisij: oživljanje in delovanje pionirskih organizacij, ohranjanje in razvijanje tradicij NOV, delovna vzgoja, kultura in mednarodna solidarnost ter neuvrčenost.

V okvir Jugoslovanskih pionirskih iger spada tudi srečanje pionirjev dopisnikov Slovenije. Vsako leto se pionirji zberejo v drugem kraju. Letos so organizatorji za kraj, ki bo še dolgo budil tovarniške spomine, izbrali Trbovlje. Sem so 7. novembra za tri dni prišli mladi dopisniki z Gorenjske, Dolenjske, Štajarske, Primorske, Notranjske, Prekmurja in Bele krajine. Ne samo tisti, ki pišejo v naš TV-15, odzvali so se tudi dopisniki Pionirskega lista, Pionirja, Cicibana in Kurirka, pa tisti, ki svoje prispevke pošiljajo Ljubljanskemu ali Nedeljskemu dnevniku, Glasu iz Kranja, Kmečkemu glasu, Večeru-7D, tisti, katerih imena največkrat preberemo v reviji GM, v Primorskih novicah ali v Dolenjskem listu in vsi, ki so jih povabila uredništva radia Koper, Ljubljana in Trbovlje. Prišli so sem, v to središče Rdečih revirjev, da bi se srečali z znanimi književniki, novinarji in uredniki časopisov ter v njihovih bogatih izkušnjah našli tudi zrno zase, prišli so, da izmenjajo svoje izkušnje, stekejo nova prijateljstva in zato, da v množici razstavljenih glasil pokažejo, kako zna misliti pionir.

Našo delovno skupino so sestavljali Janja Nudorfer iz Vipave, Lilijana Poljanšek iz Kranja, Patricija Šule iz Pirana, Robi Benet Mojstrane, Irena Derlink iz Cerkna, Zdenka Pribožič iz Artič, najmlajši Andrej Šest iz Stranic ter aktiv pionirjev dopisnikov Moste-Polje iz Ljubljane. Prijetno smo čebljali o tem in onem; o novostih, o naslovu naše strani, ki bi bil vsebinsko širši, o možnosti nove rubrike, ki bi oživljala lik medvojne pionirja, pa rubrike, v kateri bi si mladi neposredno dopisovali. Sklenili smo tudi, da bomo spomladi organizirali srečanje, ki bo zajelo samo pionirje dopisnike TV-15, o čemer smo razmišljali že na lanskem srečanju pionirjev dopisnikov Slovenije, pa se nam je zaradi bolezni našega tovariša Tita ta misel izmaknila.

Takole so moji prijatelji (to smo postali že po nekaj besedah) odgovorili:

Kako si se počutil, ko si prejel vabilo za srečanje mladih dopisnikov?

ANDREJ: Ko sem prejel vabilo, sem že vedel, da sem izbran za TV-15.

12. SREČANJE PIONIRJEV DOPISNIKOV SLOVENIJE

LILIJANA: Bila sem presenečena. Sprva sploh nisem verjela. Pa je le bilo res. Polna napetega pričakovanja sem komaj čakala na dan, ko bom odšla v Trbovlje.

ROBI: Bil sem zelo vesel. Tega povabila nisem pričakoval.

NASTA: Kot članica aktivna mladih dopisnikov občine Moste-Polje sem se zelo razveselila, ko sem izvedela, da je Društvo prijateljev mladine tudi nam omogočilo to srečanje.

IRENA: Nisem vedela, kaj naj si mislim. V meni se je veselje pomešalo s strahom. Kako bom sprejeta? Bom v zadregi pred novimi prijatelji? Zmagala je radovednost, veselje in ponos, da mi zaupajo.

JANJA: Težko sem pričakovala srečanja z urednico mladinske strani in z dopisniki iz vseh koncev Slovenije. Vabilo me je še bolj navdušilo, da bom skupaj s svojimi vrstniki še naprej pripomogla k ohranjanju tradicij NOB.

BARBARA: Kdo se ne bi razveselil povabila na tako srečanje? To mi bo pobuda, da bom več pisala v TV-15.

PATRICIJA: Bila sem presenečena, še bolj pa vesela, saj tako srečanje ni vsak dan.

Koliko časa že pišeš, kam in kdo te je navdušil?

ANDREJ: Pišem leto dni. Navdušil pa sem se takoj, ko sem spoznal prve črke.

LILIJANA: Pišem štiri ali pet let, poleg v TV-15 včasih še v Pionirski list in Pionir. Navdušenje pa je prišlo kar samo od sebe.

ROBI: Pišem od prvega razreda osnovne šole, torej pet let, in sicer v TV-15, Železar Jesenice, v Glas in Pionirski list. K mojemu veselju do pisanja je veliko pripomogla moja tovarišica v šoli.

Na delovnem sestanku smo ugibali, ocenjevali, načrtovali...

v Trbovljah

v roki

NASTA: Moj prvi prispevek je mentorica šolskega literarno-novinarskega krožka poslala Pionirskemu listu. Bilo je to pred tremi leti. Objavljeni prispevek mi je bil vzpodbuda k nadaljnjemu pisanju.

IRENA: Odkar se zavedam lepote ustvarjanja, pišem. Že samo to, da iščeš pomen v vsaki besedi, te navdušuje, da to zliješ na papir.

JANJA: Kaj je bilo tisto, kar me je pritegnilo k oblikovanju lepe slovenske besede, ne bi mogla povedati z nekaj besedami. Pisala sem, malce zaradi značaja, ki me ni vlekel v družbo s prijatelji. Veliko sem brala, predvsem partizanske zgodbe. Razmišljala sem o ustvarjanju. In pri tem mi je stala ob strani mentorica. Veliko svojega prostega časa je porabila za to, da nam sedaj lahko reče »novinarji«.

VALERIJA: Sem sicer gimnazijka, pa se še vedno rada spomnim svojega prvega prispevka za šolsko glasilo, ko sem hodila v drugi razred osnovne šole. Najbolj pa sem se za novinarstvo navdušila, ko smo v občini Moste-Polje ustanovili aktiv dopisnikov.

DARJA: Pišem že od prvega razreda. Začela sem s pesmicami, sedaj pa svoje dolge spise objavljam v šolskem glasilu Kristali.

ZDENKA: Od četrtega razreda dalje pošiljam prispevke v Dolenjski list, Nedeljski dnevnik, Pionirski list, Pionir, Kmečki glas, Male novine, Modro lasto in seveda v TV-15. K poročilom me je navdušil krožek, k pesmim pa čustva in dogodki okoli mene.

TONČKA: Morala sem začeti pisati, morala sem neke izliti svoje želje, hotenja, čustva. Sprva so bili stavki okorni, vendar nisem odnehala, še posebej, ko sem ugotovila, da šolsko glasilo Mladi novinar, občinsko glasilo Naša skupnost, pa tudi drugi časopisi objavljajo moje sestavke.

Kaj in o čem najraje pišeš?

LILIJANA: Pišem o sebi, o starših, doživljajih, o vojni, Titu in partizanih.

IRENA: Medtem ko se nekateri brez miselnosti sprehajajo po mestnih ulicah, se v sebi zamislim: Toliko kritičnih pogledov na svet, toliko graje do sočloveka, ki uničuje naše bogastvo – naravo. Zato tako rada pišem o naravi.

JANJA: Sodelovanje s TV-15 mi je v razvedrilo. Pa ne samo to; čutim se dolžno, da pišem to, kar izvem o partizanstvu svojega kraja.

VALERIJA: Pišem o svetu, kot ga gledam s svojimi očmi in obenem ga poskušam gledati z očmi drugih.

TADEJA: Težko je reči, kaj najraje pišem: zanimiva je narava, zanimivi pa so tudi ljudje.

BARBARA: Rada se ukvarjam z intervjujem.

ANDREJA: Najraje pišem na temo NOB in svoje občutke ob srečanjih z raznimi ljudmi.

BOŠTJAN: Zdi se mi, da sem rojen za razgibane in sproščene spise z veselo tematiko.

PATRICIJA: O naravi, o Titu in o dogodkih med NOB teče moja beseda.

Kaj najraje prebereš v TV-15?

LILIJANA: Najraje berem spise o Titu.

ROBI: Všeč so mi sestavki mladih po pripovedovanju očetov in dedov.

IRENA: TV-15 je zame dober časopis, ker tako vestno zapisuje dogodke iz narodnoosvobodilnega boja in pripomore k ohranjanju naše zgodovine.

JANJA: Najprej pogledam našo mladinsko stran, potem pa rubriko Po sledovih revolucije. Sicer pa, TV-15 je postal moj prijatelj. Mladim bi ga morali še bolj približati, da bi skozenj spoznali, kako je treba ceniti našo domovino.

TADEJA: V TV-15 najraje prebiram spise vrstnikov. S tem dopolnjujem sebe.

ZDENKA: Seveda najprej preberem zadnjo stran, našo stran, sicer pa prelistam od začetka do konca.

BARBARA: Na mladinski strani najraje berem, kaj delajo moji vrstniki po Sloveniji.

BOŠTJAN: Me pač privlači mladinska stran, saj so na njej zapisi iz različnih okolij in od različnih ljudi.

PATRICIJA: Rada berem doživljaje borcev med narodnoosvobodilnim bojem in seveda TV-15 za mladino.

Kako misliš, da bi mladinsko stran TV-15 še lahko obogatili?

ANDREJ: Obogatili bi jo z risbami in ugankami.

IRENA: Lahko bi pionirji več poročali o delu zgodovinskih krožkov na šolah.

JANJA: Svetujem več natečajev, v katerih bi tekmovali v pisanju o krvavih dneh naše zgodovine.

TADEJA: Mladinsko stran bi obogatili s kritikami spisov, ki bi jih pisali mladi sami.

ZDENKA: Mislim, da je naša mladinska stran kar v redu, da bi se lahko po njej zgledoval kak drug časopis, ki je namenjen mladim.

ANDREJA: Lahko bi dodali temo Mladi med seboj, kjer bi si mladina dopisovala.

BOŠTJAN: Pogrešam več spisov, v katerih bi pionirji pisali o veseljih ali žalostnih občutkih.

PATRICIJA: Lepo bi bilo, če bi se prek TV-15 lahko dopisovali tudi s slovenskimi pionirji iz zamejstva.

Kakšna je po vašem mnenju naloga pionirjev dopisnikov Slovenije?

ANDREJ: Naša naloga je, da po svojih sposobnostih s pisanjem in risanjem prispevamo k slovenski kulturni berici.

LILIJANA: Pišeš, daješ pobudo vrstnikom in prispevaš k vsebini slovenskih časopisov.

NASTA: Čim več prispevkov v čim več časopisov in revij, da bi tako obveščali čim širši krog bralcev – to je naša naloga.

JANJA: Smisel našega dela je, da ohranjamo dolgoletno tradicijo poročanja in dopisovanja. Naš narod je trpel dolga desetletja, da se je lahko uveljavil s svojim jezikom. Čuvajmo svoj jezik. Za nami bodo prišli drugi, ki ga bodo tudi potrebovali.

TADEJA: Poleg obveščanja javnosti o življenju in delu v tem ali onem kraju je naša naloga, da bogatimo lepo slovensko besedo in ohranjamo naš jezik.

ZDENKA: Prikažimo svojo moč v svojih delih, da ne bomo tako »zanič mladina«, kot pravijo nekateri.

BARBARA: Redno oglašanje ima največjo vrednost, saj s tem omogočimo nekomu iz drugega kraja, da sledi dogodke pri nas.

ANDREJA: S tem, ko pionirji pišemo, se med seboj spoznavamo, izmenjujemo svoje želje in načrte ter tako sklepamo prijateljstva.

BOŠTJAN: Naloga pionirjev dopisnikov je, da svoj kraj približajo drugim ljudem in tako postajamo vse bolj enotni.

PATRICIJA: Prav je, da mladi dopisniki napišejo kaj lepega tudi za ljudi, ki samevajo v kakšni skriti vasi.

Kaj je bilo za vsakega posebej tisto najlepše v Trbovljah, česar naši dopisniki ne bodo nikoli pozabili, pa bomo strnili v naslednji številki našega časopisa, saj je za take izjave v trenutku, ko smo še tu, v Trbovljah, vse prežgodaj; občutki morajo dozoreti.

Živa Drole

Marica Nakrst, mentorica mladih dopisnikov osnovne šole Solkan

Franci Lakovič je na srečanje v Trbovljah pripeljal mlade dopisnike iz osnovne šole Ivana Skvarca v Zagorju ob Savi.

Irena Šinkovec vodi literarni krožek v osnovni šoli Drago Bajc v Vipavi.

Kaj pomeni biti mentor

Dvanajsto srečanje pionirjev dopisnikov Slovenije v Trbovljah smo izkoristili tudi za to, da se z mentorji pogovorimo o njihovem delu, težavah, uspehih in predlogih. Skupaj smo razmišljali, kaj pravzaprav pomeni biti mentor. Marica Nakrst iz osnovne šole Solkan takole pravi: »Mentor ne more biti uradniško določen, pač pa iz lastnega nagiba, piščo človek, ki zna biti svoji skupini tovariš in ne učitelj.« Tudi ostali sogovorniki, Irena Šinkovec iz osnovne šole Drago Bajc v Vipavi, Franci Lakovič, mentor literarnega krožka osnovne šole Ivan Skvarca v Zagorju ob Savi, Hilda Marc, mentorica dopisniškega aktivna pionirjev Moste-Polje iz Ljubljane in Tončka Zorjanova iz šolskega centra v Tolminu so menili, da je najpomembnejši neposreden tovariški stik z učenci. In še dalje razpredajo: »Bistvo mentorskega dela je, da na neprisiljen način posreduje učencu obliko kulturnega izražanja. To, da je njihov sestavek objavljen, pa pomeni zunanjo stimulacijo za nadaljnje ustvarjanje. Ko je spis takšen, da se pod njim lahko podpiše samo ena oseba, samo avtor in nihče drug, potem je mentorjev cilj dosežen.«

Marica Nakrst z vso dobro voljo vodi svojo malo skupino dvanajstih piščo. Čeprav jih je malo, njihovo delo ni zaprti v ožek krog, pač pa se od vseh dvanajstih razpredajo veje navzven, med ostale učence. Sedmemu in osmemu razredu njihova mentorica popolnoma zupa, nad peto in šestošolčki pa neprestano bedi njeno skrbno oko. Tako se drug ob drugem vzgajajo. Sicer pa je na šoli dopisovanje že tradicija in v samem učiteljskem zboru slavisti uživajo svoj ugled. Nasprotno je na nekaterih drugih šolah, kjer je v kolektivu opazen negativen odnos do novinarskih krožkov. Zakaj? Morda zaradi nepravilnega odnosa do jezika?

Irena je morala na osnovni šoli v Vipavi razdeliti svoj literarno-novinarski krožek v tri skupine, saj se kar sedemdeset učencev zanima za dopisovanje. Na šoli dela trinajsto leto in v vseh teh letih je opaziti množičnost. »Pomembno je, da piše vsak, ki ga to veseli, kajti tu ne gre za domačo nalogo,« pravi mentorica Irena. »Res, včasih se v spisu pojavlja del mentorja, vendar to vse bolj izginja, tako, da ostaja samo še na pravopisni ravni, bistvena iskrica v vsebini pa je izvirna.«

Sole imajo ogromno interesnih dejavnosti in pojavljajo se težave, kako časovno uskladiti ta in oni krožek, ki ju obiskuje isti učenec. Tončka Zorjan vodi literarno-dopisniški krožek v Tolminu. Pripoveduje o usklajevanju dela z zgodovinskim krožkom. Sploh so bili vsi sogovorniki mnenja, da bi morali OZN in zgodovinski krožki imeti dopisnike, ki bi pisali za TV-15. Naj velja to

le učence. Sedmemu in osmemu razredu njihova mentorica popolnoma zupa, nad peto in šestošolčki pa neprestano bedi njeno skrbno oko. Tako se drug ob drugem vzgajajo. Sicer pa je na šoli dopisovanje že tradicija in v samem učiteljskem zboru slavisti uživajo svoj ugled. Nasprotno je na nekaterih drugih šolah, kjer je v kolektivu opazen negativen odnos do novinarskih krožkov. Zakaj? Morda zaradi nepravilnega odnosa do jezika?

Irena je morala na osnovni šoli v Vipavi razdeliti svoj literarno-novinarski krožek v tri skupine, saj se kar sedemdeset učencev zanima za dopisovanje. Na šoli dela trinajsto leto in v vseh teh letih je opaziti množičnost. »Pomembno je, da piše vsak, ki ga to veseli, kajti tu ne gre za domačo nalogo,« pravi mentorica Irena. »Res, včasih se v spisu pojavlja del mentorja, vendar to vse bolj izginja, tako, da ostaja samo še na pravopisni ravni, bistvena iskrica v vsebini pa je izvirna.«

Sole imajo ogromno interesnih dejavnosti in pojavljajo se težave, kako časovno uskladiti ta in oni krožek, ki ju obiskuje isti učenec. Tončka Zorjan vodi literarno-dopisniški krožek v Tolminu. Pripoveduje o usklajevanju dela z zgodovinskim krožkom. Sploh so bili vsi sogovorniki mnenja, da bi morali OZN in zgodovinski krožki imeti dopisnike, ki bi pisali za TV-15. Naj velja to

kot poziv tistim, ki so o tem morda že razmišljali, pa odločilnega koraka še niso storili. Franci Lakovič je mentor štirindvajsetim učencem literarnega krožka osnovne šole Ivan Skvarca. Navdušil se je nad mislijo, da bo organiziral skupino, ki bo pisala izključno za TV-15.

Ideje so se rojevale druga za drugo: kako bi pridobili nove dopisnike za našo mladinsko stran, kako bi uspeli organizirati ustni časopis pionirjev dopisnikov Slovenije, kjer bi pripravili posebno številko TV-15 za mladino, pa kako bi dosegli seminar za mentorje. Dalje smo govorili o izboru naslovov za mlade dopisnike, ki naj bi jih pripravili mentorji. Beseda je nanesla tudi na proslave. Lepo bi bilo, če bi nam šole poslane posrečen koncept kake svoje proslave, ki bi ga objavili v posebni prilogi TV-15 in bi marsikomu koristil kot vodilo.

Največje plačilo mentorju je ugotovitev, da je njegov varovanec postal samostojen mali novinar. Iz vrst pionirjev dopisnikov je izšlo že veliko uglednih novinarjev in literatov. Gotovo je tudi v generaciji, ki se šele vzgaja v šolskih klopek, kdo, ki bo izbral poklicno novinarsko življenjsko pot ali pa se bo predal literarnemu ustvarjanju. In kaj je lepšega za mentorja kot to, da bo mogoče čez deset ali še več let bral vrstice, katerim je prav on razplamteval prvi žar?

Živa Drole

Nagrade najboljšim šolskim glasilom osnovnih šol v letu 1979/80

Ob letošnjem 12. srečanju pionirjev dopisnikov Slovenije je osemčlanska žirija dobila v oceno 191 pionirskih šolskih glasil. Nekaj je med njimi takih, ki so prvič stopila na ustvarjalno pot, nekaj pa jih je tudi pobegnilo iz velike družine piščo. Težko je bilo izluščiti najboljše med dobrimi, najbolj domiselne med domiselnimi, najbolj neposredno in iskreni povezanosti pionirjev z vsem, kar se veselega in neveselega, vrednega in zanimivega dogaja v njih samih in okoli njih.

Žirija se je odločila, da podeli nagrade za najboljša tematska glasila. Za najboljše glasilo s tematiko NOB je nagrado prejelo uredništvo glasila **Mi pišemo**, ki so ga ob dnevu šole pripravili pionirji osnovne šole Martin Koželj z Doba pri Domžalah. V osemnajstih vsebinsko zaokroženih in pripovedno zgoščenih sestavkih se nizajo otroške slike dogodkov iz našega boja za svobodo kot oživiljen spomin na trpljenje in upor, ki ga je navdihovala misel o svobodi. S črno-belimi grafikami se sestavki zlivajo v jasna sporočila in v tematsko celoto. Za najboljše glasilo z aktualno družbeno tematiko je žirija določila glasilo **Mladi ob Krki**, pionirskega odreda Gorjanskega bataljona osnovne šole Grm Novo mesto. Številka je namenjena stabilizacijskim prizadevanjem in varstvu okolja. Nagrado za glasilo, ki svojo vsebino odmerja knjigi, knjižnici in pisateljem, podeljuje Pionirska knjižnica v Ljubljani. Nagrado je prejelo glasilo literarnega krožka osnovne šole Cvetko Golar **Trate s Trate** pri Škofji Loki. »Naj bodo Trate čim bolj zelene in vabljive za poskočno nogo domišljije v vašem pisanju,« je zaželel glasilo pesnik Niko Grafenauer. Likovno nagrado je prejelo glasilo Brstje pionirskega odreda na osnovni šoli Lucijan Seljak iz Kranja.

Poleg tega je žirija med 191 šolskimi glasili v preteklem šolskem letu odbrala za nagrado na 12. srečanju v Trbovljah pet glasil: **Okence** iz osnovne šole Louis Adamič iz Grosuplje, glasilo pionirjev osnovne šole Šmartno pod Šmarno goro **Okence, Javorov list**, glasilo pionirjev osnovne šole Col, četrto nagrado so namenili glasilu **Naša mladost** iz osnovne šole 17. oktober Beltinci, peto pa Samorastnikom, glasilo pionirjev osnovne šole Prežihov Voranc iz Raven na Koroškem.

Ž. D.

Razstavljena šolska glasila so izraz tega, kako zna misliti pionir

Dnevniški zapiski

Mladi premalo bero literaturo o narodnoosvobodilnem boju

25. oktober

Plavajo leni in vsega siti Partljičevi krapi po tolmu, v posmeh ulicam in cestam. Bore malo delajo, prečkajo se in veliko pijejo. Po scenaristovi in režiserjevi volji nosi, zlasti pri pijači, zastavo nekdanji partizan Klander, ki se v tej zmedji ne znajde drugega, kot da »odide v partizane«. Klander je nemoč (tudi po njegovem več kot čudnem – posegu v prid tolmunskim razmeram, se tam ničesar ali vsaj ne kaj dosti, ne spremeni), donkihotske pojave, nekako trivialen tip. Klander hoče biti, spet po scenaristovi in režiserjevi volji, karikatura, njegove težave skrijeta pod plašč humornosti. Vsekakor je ta plašč prekratko ukrojen, da bi se lahko smejali, četudi bi bil Klander kaj drugega in ne nekdanji partizan. Ščuke bi lahko mirno plavale tudi brez njega in njegovih radikalnih posegov v tolmunsko razpovitost. Njegov lik se je na ekranu razvedel, četudi so si ga morda ustvarjalci zamislili pošteno, plehkost, ki prerašča humornost, se je polastila partizana Klandra in dobrohotni namen se je spreobrnil v bodico. Stereotipnost Klandrovega boja za pravico, boljše odnose v kolektivu ne prepriča. Huda karikiranost postaja torej bumerang.

30. september

Slavica Rabič, sekretarka občinske konference Zveze socialistične mladine Slovenije v Slovenskih Konjicah prepričljivo zatrdi, da so jim borci v veliko oporo, da jim vedno priskočijo na pomoč, kadar jih prosijo in da je sodelovanje z njimi prijetno, pa zato tudi plodno. Zlasti velja to za ohranjanje tradicij narodnoosvobodilnega boja.

Slavica pa kljub vsemu vendarle nima dlake na jeziku. Zelo določno pokaže s prstom nekatere šole, posamezne krajevne skupnosti v njihovi občini, ki premalo skrbje za grobove padlih in za obeležja. Zdi se mi tudi, prvi, da bi vendarle morali najti nove oblike približevanja naše polpretekle zgodovine mlademu rodu. Vrsto let nazaj nismo naredili pravzaprav ničesar. Vrtimo se v krogu, snov pa se sama ponuja, čepimo na že ustaljenih oblikah, tako je navsezadnje tudi najbolj preprosto, razmišljati. Partizanska literatura ne seže do mladega bralca, če se zanjo ne zanima sam. V mladih je treba vzbuditi zanimanje, ga vzbuditi, naravnati njegove želje, potrebe in mu nuditi pomoč. Priložnost se ponuja: odlična oblika je bralna značka.

Zelo priljubljene oblike so na primer različni kvizi. Slavica opozori na kviz Tito, revolucija, mir. Predvsem na tem področju bi morali pokazati svojo kreativnost, domiselnost, vsaka vzpodbuda s strani borcev bi bila dobrodošla. Morali bi obravnavati domače dogodke, domačo zgodovino. Nekoliko boleča resnica, da mladi slabo poznajo zgodovino svojega kraja, tudi zgodovino našega boja, bode v oči.

Posebno poglavje so srečanja z borci, običajno omejena na različne praznike.

Slavica Rabič

Takšna oblika ohranjanja tradicij narodnoosvobodilnega boja je doslej, pa dodajmo še pohode po poteh revolucije, naletela na največji odmev.

Slavica zna biti samokritična. Ost kritike obrne tudi nase, na mlade.

Svež je spomin na srečanje mladih celjske regije na Graški gori, gori jurišev. Organizirala ga je velenjska mladina, osnovni namen srečanja je bil spoznavanje mladih, izmenjava izkušenj, obujanje tradicij... Ko so prišli na Graško goro, ni še dolgo tega, so bili hočeš nočeš hudo razočarani. Mladih ni bilo, vsaj v takšnem številu ne, kot so pričakovali organizatorji, ki so se, milo rečeno, kaj čudno obnašali. Ni bilo hrane in še marsičesa. Najhuje je bilo z osnovnošolčki. Organizatorjev, tako Slavica, ni bilo blizu. Nikomur ni bilo vseeno, da se je dober namen sprevrgel v razočaranje, obsodbo: niti mladim, še manj borcem.

12. avgust

Skica za portret partizana. Pavlin Jože, upokojeni gozdar. Sredi toplih poletnih dni ste ga lahko srečali pred blokom v Podčetrtku, ko je s krivcem trebil zobotrebce, četudi ni Ribničan. Leta nazaj se je ubadal z mizarjenjem, a ni mizar. Pod pridnimi rokami so nastajale lične,

trdno zbite počitniške hišice, ki so nato odromale kdovekam.

Spodaj pod Gorjanci je zavekal Jože. Ko se je začela vojna, se je znašel na Andrašičevem posestvu v Krčevini pri Framu. Gospodarja so Nemci izgnali, Jožo odpeljali v Leoben, v kazenske barake, od koder je hodil na delo v železarno.

Mati je že leta 1941 začela sodelovati z gorenjskimi partizani. Joža je za to zvedel in bil srečen. Bilo je po njegovi volji. Takrat so ga postavili pred življenjsko odločitev: ali v wermachtovske planince ali v gozdove. Vedel je, da prvega ne bi zmoget. Nekako se je dokopal do potrebne dovolilnice, vmes je bila zvižaja, skočil še v Leoben po svoje ljudi in odšel v partizane.

Tršat človek, a ne robusten. Gozdar skoz in skoz. Ne preživ. Gorenjščina se meša v dialekt. Poštenjak. Niti eno drevo ni odšlo iz gozda, ne da bi vedel, kramlja.

Noč ima svojo moč, ve povedati. Blodil je po gozdu, v dežju in snegu. Čuval smreke in bukve, zgoraj na Olimskem logu sadil tise in skrbno bedel nad njimi.

Napad na Kočevje. Sto hudičev, se zaiskri v očeh in pest se trdo zvrne na mizo. Bračičeva brigade in učiteljica Marija, komisarka tretjega bataljona...

»Kdo ve, kako bi se spletlo, pa je prišla stvar v roke Marija, glasno in odločno je rekla, fantje na juriš... in smo jih razbili.«

Pokaže krivček za izdelovanje zobotrebcev. Iznajdljiv možakar. Iz predala vleče fotografije. Osvoboditev Trsta, mladi gozdar na Gorenjskem, na Bledu, v Predvdoru, na Jezerskem, v Kokri, na Ptuj, Olimju...

»Belogardisti so bili vrage v človeški podobi, hujši od Nemcev. Nemci? Srečala sva se nekoč z mladim nemškim vojakom. Oba z brzostrelkami, pripravljenimi za strel. Zadnje dni je bilo, hoteli smo preživeti. Nemec je od-

maknil roko s sprožilca, bežen nasmešek, ves plašen, proseč skoraj, mu je dahnil z obraza, Odšli smo, na levo in desno...

Trst. Vodnik Joža. Slika govori. Joža in zastavnik Miha. Kje si, Miha, še tlačiš zemljo? Spomin vre iz obledele, obrabljene fotografije. Kdove kolikokrat jo je vzel v roko gozdar Joža? Nekdanji predsednik borčevske organizacije v Podčetrtku.

Pod strmim gradom, ki žal propada, so znali poprijeti. Atomske toplice vlivajo upanje. Saj mora biti bolje. Nič več ni trpljenja. Joža se je navezal na kraj. Na dediščino velikega boja. Na njej bi morali graditi, preobrača krivček in kramlja, zaupljiv

ščeni, da preidemo od klasičnega načina obravnavanja tega boja v novo kvaliteto, ki jo film Nasvidenje v naslednji vojni gotovo nudi. Kot že mnogokrat, je tudi tokrat odigrala pomembno vlogo parcialnost gledanja na nek proces in ne celotnost, emocionalnost se je preselila v konsekvantnost, ko ni bilo mogoče več realno presoditi življenjskega bistva posameznika, umetniškosti dela, ki je, za večino, nesporna. Hamletovsko zastavljeno vprašanje predvajanje filma v okviru sporeda Tedna domačega filma v prihodnjih dneh je prevladala treznost. Dorastli smo, da znamo pravilno ovrednotiti še tako negativne pojave, ni strahu, da

Jurkova dva pod Paškim Kozjakom. Jurkova mati se spominja dni bojev, vnuk pa bo zagotovo kaj kmalu odšel po poti mimo hiše, po partizanski transversali in ideja revolucionarne predanosti majhnega naroda bo klila naprej.

in v ognju mladih let.

»Pri nas je enkrat en zrak, čudovita pokrajina, spominski park Trebče je blizu, malo bolj oddaljen je Knežec, dom Kidričevih, skok čez Sotlo je Kumrovec, le malo naprej Kozjansko, Štirinajsta se je prebijala tod skozi. Pred nekaj leti smo razmišljali, da bi postavili v Podčetrtku dom borcev, da bi se ljudje spočili, spoznali bogato zgodovino teh krajev... Kaj vem, ne znamo več jurišati.

Saj ne na vrat na nos. Ne-premišljeno. Prenagljeno. Ne bomo več dolgo. Mladim bo ostalo.«

3. november

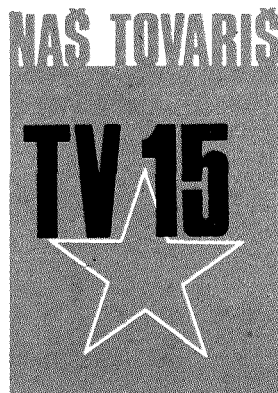
Berkova partizanska odisejaja, boleča izkušnja razklanega človeka, intelektualca, ki doživlja vojno po svoje, hudo neposredno in pošteno obenem (divja z borci v juriš in rešuje ranjence), se je v Celju zastavila kot vprašanje razumevanja vloge individuum v narodnoosvobodilnem boju in naposled kot temeljno vprašanje, ali smo vendarle dovolj osve-

bi film kvarno vplival.

Že dejstvo, da je film Nasvidenje v naslednji vojni v Celju močno razgibal duhove, sprožil številne komentare in vzpodbudil različne vzgibe in ne nazadnje usmeril pogovor tudi v vprašanje kvantitete in kvalitete našega dosedanjega filmskega ustvarjanja na temo narodnoosvobodilni boj, govori v prid nekemu delu, ko se je treba pošteno in zavestno opredeliti, v celoti zaznati nek proces in ga tako tudi ovrednotiti. Antimilitaristična naravnost filma in estetska vrednost ter številne dileme, ki jih poraja dejanje in nehanje glavnega junaka Berka, človeka z roba, osebnosti torej, ki jih v preteklosti nismo bili vajeni, kolikor niso bile obarvane v izrazito črno belem tonu, ponujajo razmišljanje.

Razmišljanje torej o povsem drugih dimenzijah, kot jih vsiljuje nekoliko klovnovsko zastavljeni Klander, ki bi bil rad karikatura nekega človeka, pa to ne zna in ne more biti.

Milenko Strašek

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VREŠNIK

Odgovorni urednik:
TONE URBAS

Novinarji - uredniki:

ZIVA DROLE - TV-15 za mladino

MILENA ŠTRAJNAR - kultura

BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ - naša organizacija

Lektor-redaktor:
KATJA HVALA

Tehnični urednik:
SINE KOVIČ ml.

Tajnica uredništva:
MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Vodja uprave:
MILAN SENIČAR

Uprava in naročninski oddelk:
Miklošičeva 28/I p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Letna naročnina 240 din, za inozemstvo 260 din, posamezna številka v prosti prodaji 5 din

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljnega davka od prometa proizvodov

...orekture in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Jože Pavlin (levo) v Trstu 1945